

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΔΙΑΡΚΟΥΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΕΝΗΛΙΚΩΝ

ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ ΣΤΕΛΕΧΩΝ ΠΑΡΟΧΗΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΔΙΑΡΚΕΙΑΣ 25 ΩΡΩΝ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ
ΑΘΗΝΑ 2010

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΣΥΓΓΡΑΦΗ: Άρτεμις Γιώτσα

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Θανάσης Καραλής

ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ:

Καλλιόπη Δημητρούλη, Υπεύθυνη Έργου,
Μαρία Περιστέρη, Μέλος Ομάδας Έργου,
Γεώργιος Αραβοσιτάς, Μέλος Ομάδας Έργου,
Ιωάννης Σταματούκος, Υπεύθυνος Ψηφιοποίησης Εκπαιδευτικού Υλικού

ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Εριέττα Τζοβάρα

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΚΑΙ ΓΡΑΦΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Δημήτριος Χαριλάου

**Έργο: “Ο Σχεδιασμός και η Υλοποίηση Προγραμμάτων
Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης Εκπαιδευτών και Στελεχών Διά Βίου
Μάθησης”**

ISBN: 978-960-98697-3-7

Υπουργείο Παιδείας Διά Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων
Γενική Γραμματεία Διά Βίου Μάθησης
Ινστιτούτο Διαρκούς Εκπαίδευσης Ενηλίκων (Ι.Δ.ΕΚ.Ε.)

Διεύθυνση : Αχαρνών 417, Τ.Κ. 11143, Αθήνα
Τηλ. : 213 – 1311677, 213 – 1311672, 2131311653
Fax : 210 – 2530541
E-mail : ekesap@ideke.edu.gr
www.ideke.edu.gr

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΔΙΑΡΚΟΥΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΕΝΗΛΙΚΩΝ

ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ ΣΤΕΛΕΧΩΝ ΠΑΡΟΧΗΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΔΙΑΡΚΕΙΑΣ 25 ΩΡΩΝ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	6
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΟΙ ΡΟΛΟΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΟΥ – Η ΟΜΑΔΑ- ΣΤΑΔΙΑ ΕΞΕΛΙΞΗΣ ΤΗΣ ΟΜΑΔΑΣ- ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΔΥΝΑΜΙΚΗΣ ΤΗΣ ΟΜΑΔΑΣ – ΘΕΩΡΙΕΣ ΔΥΝΑΜΙΚΗΣ ΤΗΣ ΟΜΑΔΑΣ	8
ΕΝΟΤΗΤΑ 1.1.ΟΙ ΡΟΛΟΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΟΥ	10
ΕΝΟΤΗΤΑ 1.2.Η ΟΜΑΔΑ-ΣΤΑΔΙΑ ΕΞΕΛΙΞΗΣ ΤΗΣ ΟΜΑΔΑΣ- ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΔΥΝΑΜΙΚΗΣ ΤΗΣ ΟΜΑΔΑΣ	12
1.2.1. Η ομάδα	12
1.2.2. Στάδια εξέλιξης της ομάδας.....	14
1.2.3. Η ανάπτυξη δυναμικής της ομάδας.....	16
1.2.4. Θεωρίες δυναμικής της ομάδας	17
ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	22
 ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Η ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΣΗΜΕΡΑ-ΣΧΗΜΑΤΑ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ-ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΓΟΝΕΩΝ»- ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΩΝ ΣΧΟΛΩΝ ΓΟΝΕΩΝ- Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΟΥ/ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗ ΣΤΙΣ ΟΜΑΔΕΣ ΓΟΝΕΩΝ	25
ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ	25
2.1.1. Η ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΣΗΜΕΡΑ.....	26
2.1.2. ΣΧΗΜΑΤΑ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ	29
2.1.3. Το πρόγραμμα «Συμβουλευτική Γονέων»	31
2.1.4. Μεθοδολογία των Ομάδων Γονέων	33
2.1.5. Ο ρόλος του Συμβούλου Συντονιστή στις Ομάδες Σχολών Γονέων	34
ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	37

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3:

ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ - ΒΑΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΕΥΚΑΙΡΙΑΣ - Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΟΥ ΨΥΧΟΛΟΓΟΥ- Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΟΥ ΣΤΑΔΙΟΔΡΟΜΙΑΣ ΣΤΑ ΣΧΟΛΕΙΑ ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΕΥΚΑΙΡΙΑΣ	39
3.1. Σκοπός-Στόχοι των ΣΔΕ-Βασικές Αρχές – Βασικά Χαρακτηριστικά των ΣΔΕ	40
3.2. Διάρκεια και Πρόγραμμα Εκπαίδευσης των ΣΔΕ	41
3.3. Ο Σύμβουλος Ψυχολόγος στα ΣΔΕ	42
3.4. Ο ρόλος του Συμβούλου Σταδιοδρομίας στα Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας	46
ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	48

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4:

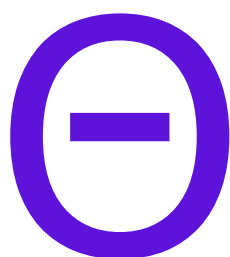
ΒΙΩΜΑΤΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ –Η ΧΡΗΣΙΜΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΒΙΩΜΑΤΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ-ΕΝΑΡΞΗ ΟΜΑΔΑΣ/ΕΝΑΡΚΤΗΡΙΑ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ- ΣΥΜΒΟΛΑΙΟ ΜΕ ΤΗΝ ΟΜΑΔΑ-ΒΙΩΜΑΤΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΔΙΑΦΟΡΑ ΘΕΜΑΤΑ	50
4.1. Η ΧΡΗΣΗ ΤΩΝ ΒΙΩΜΑΤΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ ΣΕ ΜΙΑ ΟΜΑΔΑ	51
4.2. Η ΧΡΗΣΙΜΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΒΙΩΜΑΤΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ	51
4.3. ΕΝΑΡΚΤΗΡΙΑ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ	54
4.4. ΒΙΩΜΑΤΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΔΙΑΦΟΡΑ ΘΕΜΑΤΑ.....	55
ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	67

Πρόλογος

Είναι διεθνώς διαδεδομένη η άποψη ότι ο εκπαιδευτής ενηλίκων συμμετέχει ενεργά στη μαθησιακή διαδικασία εστιάζοντας στην εμπύχωση και στο συντονισμό της μαθησιακής διαδικασίας και όχι μόνο στην απλή μετάδοση γνώσεων. Οι προσπάθειες εκπαίδευσης των εκπαιδευτών, προκειμένου να καταστούν ικανοί να ανταποκριθούν αποτελεσματικότερα στο έργο τους, πολλαπλασιάζονται συνεχώς. Στα διάφορα προγράμματα εκπαίδευσης ενηλίκων συμμετέχουν και στελέχη παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών, τα οποία καλούνται να υποστηρίξουν σε ατομικό ή ομαδικό επίπεδο τους εκπαιδευόμενους. Τέτοια προγράμματα είναι η Συμβουλευτική Γονέων, τα Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ), η εκπαίδευση των ευάλωτων κοινωνικά ομάδων στα οποία λαμβάνουν μέρος γονείς, εκπαιδευόμενοι, μετανάστες, αλλοδαποί, Ρομά, κρατούμενοι κ.ά. Τα στελέχη παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών, ανάλογα με το πλαίσιο στο οποίο βρίσκονται, έχουν σκοπό τη συμβουλευτική υποστήριξη και ενίσχυση των συμμετεχόντων λαμβάνοντας υπόψη τις αρχές εκπαίδευσης ενηλίκων και εστιάζοντας στο γεγονός ότι δε γίνεται κανενός είδους θεραπευτική παρέμβαση παρά μόνο κινητοποίηση, ενίσχυση και συμβουλευτική υποστήριξη στα θέματα που αναδύονται.

Το παρόν εγχειρίδιο επικεντρώνεται στην εκπαίδευση στελεχών παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών στα προγράμματα του Ι.Δ.ΕΚ.Ε. της Γ.Γ.Δ.Β.Μ. του Υπουργείου Παιδείας Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων. Αποτελείται από τέσσερα κεφάλαια, τα οποία περιλαμβάνουν θεωρητικό υπόβαθρο και δραστηριότητες για την εμπέδωση και εφαρμογή του θεωρητικού πλαισίου στη συμβουλευτική διαδικασία.

Το εγχειρίδιο ξεκινάει με την παρουσίαση των ρόλων του συμβούλου (Κεφάλαιο 1), συνεχίζει με το πρόγραμμα Συμβουλευτική Γονέων και την εμπλοκή των στελεχών παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών σε αυτό (Κεφάλαιο 2), ακολουθεί η παρουσίαση των ρόλων των συμβούλων ψυχολόγων και των συμβούλων σταδιοδρομίας στα ΣΔΕ (Κεφάλαιο 3) και τελειώνει με ένα κεφάλαιο αφιερωμένο στη θεωρία και εφαρμογή των βιωματικών ασκήσεων στα παραπάνω προγράμματα (Κεφάλαιο 4).

Θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά την Υπεύθυνη του Έργου Κ. Δημητρούλη για τη συνεχή, ένθερμη και βοηθητική υποστήριξή της με τις εύστοχες παρεμβάσεις της. Ευχαριστίες, επίσης, εκφράζω στα μέλη της Ομάδα Έργου και ιδιαιτέρως στη Μ. Περιστέρη και το Γ. Σταματούκο για τη συνεχή επικοινωνία που είχαμε προκειμένου να ολοκληρωθεί η παράδοση όλου του υλικού. Τέλος, ευχαριστώ θερμά την Υπεύθυνη του Προγράμματος των ΣΔΕ Λ. Λύτσιου και τη Διευθύντρια Προγραμμάτων Γενικής Γραμματείας Δια Βίου Μάθησης και Μέλος της Ομάδας Έργου ΣΔΕ, Β. Νικολοπούλου για την εποπτεία που έκαναν στο υλικό των ΣΔΕ καθώς και την Υπεύθυνη του Προγράμματος Σχολών Γονέων, Ν. Γεωργίου για τη στενή συνεργασία που είχαμε κατά τη συγγραφή του κεφαλαίου για τη Συμβουλευτική Γονέων.

Άρτεμις Γιώτσα

Κεφάλαιο 1

ΟΙ ΡΟΛΟΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΟΥ -Η ΟΜΑΔΑ- ΣΤΑΔΙΑ ΕΞΕΛΙΞΗΣ ΤΗΣ ΟΜΑΔΑΣ- ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΟΜΑΔΑΣ – ΘΕΩΡΙΕΣ ΔΥΝΑΜΙΚΗΣ ΤΗΣ ΟΜΑΔΑΣ

Η Συμβουλευτική Ψυχολογία είναι ο κλάδος της Ψυχολογίας που ασχολείται με την προώθηση ή την αποκατάσταση της ψυχικής υγείας του ανθρώπου (ή μιας ομάδας ανθρώπων), η οποία έχει διαταραχθεί από ποικίλες περιβαλλοντικές επιδράσεις ή από εσωτερικές συγκρούσεις (Μαλικιώση-Λοΐζου, 1999).

Ο Carl Rogers και άλλοι θεωρητικοί (Brammer & Shostrom, 1982. Boy & Pine, 1982) δίνουν ιδιαίτερη έμφαση στη συμβουλευτική σχέση μεταξύ του συμβούλου και του συμβουλευμένου με τέτοιο τρόπο, ώστε να αποκτήσει ο συμβουλευόμενος αυτονομία, ενότητα, αυτοπραγμάτωση και αυτορρύθμιση. **Η σχέση που αναπτύσσεται μεταξύ του συμβούλου και του ατόμου συνίσταται στην καλλιέργεια ενός ζεστού, ειλικρινούς και άνευ όρων κλίματος αποδοχής, ώστε να μπορούν να εκφραστούν αβίαστα οι σκέψεις και τα συναισθήματα του ατόμου με σκοπό την αλλαγή των στάσεων και της συμπεριφοράς του.** Άλλοι θεωρητικοί (Mahoney, 1974, Dourbrawa & Juli, 1981, Krumboltz & Thoresen, 1976) ορίζουν τη Συμβουλευτική Ψυχολογία εστιάζοντας στη διαδικασία, στην προσπάθεια δηλαδή του συμβούλου να βοηθήσει το άτομο να αξιοποιήσει τα προσόντα που διαθέτει για να αντιμετωπίσει τη ζωή του σε διαπροσωπικό, συναισθηματικό και πρακτικό επίπεδο. Ανάλογα με τις θεωρητικές προσεγγίσεις, έχουν δοθεί διάφοροι ορισμοί για τη Συμβουλευτική Ψυχολογία τους οποίους έλαβε υπόψη η Αμερικανική Ψυχολογική Εταιρεία (American Psychological Association) και όρισε τη Συμβουλευτική Ψυχολογία ως:

«...την ειδικότητα σύμφωνα με την οποία ο σύμβουλος ψυχολόγος βοηθάει το συμβουλευόμενο να βελτιώσει την προσωπική του κατάσταση, να ανακουφιστεί από τη λύπη, τη στεναχώρια, να επιλύσει τις κρίσιμες καταστάσεις που αντιμετωπίζει, να αναπτύξει την ικανότητα επίλυσης προβλημάτων του και να παίρνει μόνος του αποφάσεις». Ο συμβουλευτικός ψυχολόγος, για να πλησιάσει το συμβουλευόμενο, χρησιμοποιεί συστηματικές προσεγγίσεις που στηρίζονται στην έρευνα, ώστε να βοηθήσει τον εαυτό του αλλά και το συμβουλευόμενο να κατανοήσει πληρέστερα τα προβλήματά του και να αναπτύξει πιθανούς τρόπους επίλυσής τους. Τα προβλήματα που οδηγούν έναν άνθρωπο να ζητήσει τη βοήθεια του συμβουλευτικού ψυχολόγου ξεπηδούν από περιβαλλοντικές επιδράσεις και επιρροές ή από εσωτερικές συγκρούσεις και μπορεί να είναι επαγγελματικά, συναισθηματικά, κοινωνικά, εξελικτικά ή προβλήματα υγείας» (American Psychological Association, 1956).

Συνοψίζοντας, είναι εύλογο ότι ο σύμβουλος, κατά τη διάρκεια μιας συμβουλευτικής παρέμβασης, πρέπει να εστιάζει στην καλλιέργεια της συμβουλευτικής σχέσης και να δίνει έμφαση στη διαδικασία. Ανάλογα με τις ανάγκες που αναδύονται και τους στόχους που θέτουν ο σύμβουλος με το συμβουλευόμενο, ο σύμβουλος μπορεί να αναλαμβάνει τους εξής ρόλους: **προληπτικό ρόλο, θεραπευτικό ρόλο, εκπαιδευτικό ρόλο.**

Το πρώτο κεφάλαιο χωρίζεται στις εξής ενότητες:

Η πρώτη ενότητα δίνει έμφαση στο ρόλο του συμβούλου σε ατομικό και ομαδικό επίπεδο στην εκπαίδευση ενηλίκων. Στην ενότητα αυτή δίνεται έμφαση στους διαφορετικούς ρόλους που μπορεί να αναλάβει ένας σύμβουλος στα διάφορα προγράμματα της Γενικής Γραμματείας Δια Βίου Μάθησης και στα χαρακτηριστικά που πρέπει να διαθέτει.

Η δεύτερη ενότητα ασχολείται με τον ορισμό της ομάδας, τα στάδια εξέλιξης που διέρχεται μία ομάδα και την ανάπτυξη της δυναμικής της ομάδας.

Η τρίτη ενότητα εστιάζει στην ανάπτυξη της δυναμικής της ομάδας και αναφέρεται στις διάφορες θεωρίες δυναμικής της ομάδας που έχουν κατά καιρούς διατυπωθεί.

Το κεφάλαιο αυτό συνοδεύεται από δραστηριότητες με στόχο την καλύτερη κατανόηση των βασικών σημείων που έχουν αναλυθεί. Επίσης, στο τέλος του κεφαλαίου, προτείνεται περαιτέρω βιβλιογραφία, για όλους όσοι επιθυμούν να γνωρίσουν καλύτερα τα θέματα τα οποία σχετίζονται με τη δυναμική των ομάδων και του ρόλου του συμβούλου στην εκπαίδευση ενηλίκων.

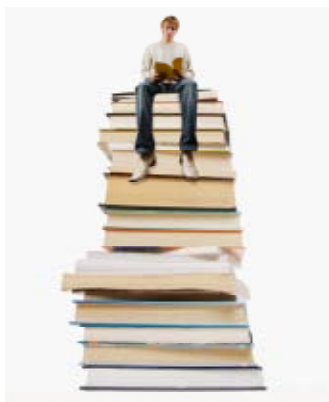
Λέξεις-Κλειδιά:

Συμβουλευτική Ψυχολογία
Ρόλος του συμβούλου
Ομάδα
Δυναμική της Ομάδας
Διεργασία της Ομάδας
Ρόλοι στην Ομάδα
Εξέλιξη της ομάδας
Έναρκτήρια συνάντηση
Τεχνικές γνωριμίας
Συμβόλαιο

ΕΝΟΤΗΤΑ 1.1.

ΟΙ ΡΟΛΟΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΟΥ

Σύμφωνα με την Αμερικανική Ψυχολογική Εταιρεία «... τα προβλήματα που οδηγούν έναν άνθρωπο να ζητήσει τη βοήθεια του συμβουλευτικού ψυχολόγου ξεπηδούν από περιβαλλοντικές επιδράσεις και επιρροές ή από εσωτερικές συγκρούσεις και μπορεί να είναι επαγγελματικά, συναισθηματικά, κοινωνικά, εξελικτικά ή προβλήματα υγείας» (American Psychological Association, 1956). Είναι ευνόητο λοιπόν ότι ο σύμβουλος πρέπει να έχει τα εφόδια εκείνα που θα εξασφαλίζουν την ανάπτυξη ενός θετικού ψυχοσυναισθηματικού κλίματος μεταξύ του συμβούλου και του συμβουλευομένου με σκοπό την προσωπική και διαπροσωπική εξέλιξη των ατόμων.

Ο σύμβουλος μπορεί να παρέχει ατομική ή ομαδική συμβουλευτική ανάλογα με τις ανάγκες του ατόμου ή το πλαίσιο στο οποίο εργάζεται (π.χ. Συμβουλευτική Γονέων, Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας, Ευπαθείς Κοινωνικά Ομάδες). Οι βασικοί ρόλοι που μπορεί να αναλάβει ο σύμβουλος είναι κυρίως τρεις: προληπτικός, θεραπευτικός και εκπαιδευτικός/εξελικτικός. Όσον αφορά στον προληπτικό ρόλο, ο σύμβουλος μέσα από την εργασία του μπορεί να δρα όχι μόνο παρεμβατικά αλλά και προληπτικά βοηθώντας το άτομο να προλάβει δυσκολίες που μπορεί να εμφανιστούν στο μέλλον. Ο δεύτερος ρόλος, του συντονιστή, είναι θεραπευτικός, βοηθάει δηλαδή το άτομο να χειριστεί άμεσα τις τυχόν δυσκολίες που αντιμετωπίζει. Ο τρίτος ρόλος του συμβούλου είναι εκπαιδευτικός και εξελικτικός: βοηθάει το άτομο, μέσα από τις γνώσεις που του δίνει, να αξιοποιήσει με τον καλύτερο δυνατό τρόπο τις δυνατότητές του και να τροποποιήσει εκείνες τις στάσεις του που δεν είναι λειτουργικές στη ζωή του (Μαλικιώση- Λοΐζου, 1999. Whiteley, 1980).

Πιο συγκεκριμένα, ο σύμβουλος στη Συμβουλευτική Γονέων μπορεί να αναλάβει *προληπτικό* ρόλο μέσα από τη θεματολογία που επιλέγει και την ανταλλαγή απόψεων των γονέων, προκειμένου να αποκτήσουν οι γονείς γνώσεις για θέματα που πιθανόν θα αντιμετωπίσουν στο μέλλον. Είναι εξάλλου προφανές ότι τα μέλη που συμμετέχουν σε μία ομάδα Συμβουλευτικής Γονέων δεν αντιμετωπίζουν όλοι ταυτόχρονα τις ίδιες δυσκολίες. Η δυναμική της ομάδας που αναπτύσσεται και ο διάλογος που καλλιεργείται μεταξύ των μελών εμπλουτίζει τους γονείς με εμπειρίες και γνώσεις που θα τους χρειαστούν στο μέλλον. Όσον αφορά στο *θεραπευτικό* ρόλο του συμβούλου στη Συμβουλευτική Γονέων, είναι σημαντικό να τονιστεί ότι ο σύμβουλος δε λειτουργεί θεραπευτικά με την έννοια της άσκησης ψυχοθεραπευτικού ρόλου, αλλά πάντα μέσα στο πλαίσιο της συμβουλευτικής παρέμβασης. Πιο συγκεκριμένα, ο θεραπευτικός του ρόλος περιορίζεται στο επίπεδο άμεσης βοήθειας αντιμετώπισης τυχόν δυσκολιών που αφορούν στις οικογενειακές σχέσεις, τις σχέσεις σχολείου-οικογένειας και την ανάπτυξη

των παιδιών. Σε περίπτωση που χρειάζεται ψυχοθεραπευτική παρέμβαση, ο σύμβουλος μπορεί να παραπέμψει το άτομο σε κάποιον κρατικό φορέα. Ο τρίτος ρόλος του συμβούλου μπορεί να είναι *εκπαιδευτικός ή εξελικτικός*. Ο σύμβουλος, δηλαδή, στη Συμβουλευτική Γονέων επιδιώκει να i) μεταδώσει στους γονείς επιστημονικές γνώσεις που αφορούν στην εξελικτική ψυχολογία για το αναπτυξιακό στάδιο που διανύουν τα παιδιά τους και ii) να τροποποιήσει τις στάσεις τους και κατ' επέκταση τη συμπεριφορά τους μέσω της συναισθηματικής τους κινητοποίησης.

Ο σύμβουλος στα Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας έχει επαφή με όλους τους εμπλεκόμενους στο σχολικό σύστημα: εκπαιδευόμενοι, εκπαιδευτές, διευθυντές, τοπική κοινωνία. Ο σύμβουλος λοιπόν στα Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας μπορεί να εργάζεται σε ατομικό επίπεδο, παρέχοντας ατομικές συνεδρίες στους εκπαιδευόμενους, τους εκπαιδευτές και τους διευθυντές και σε ομαδικό επίπεδο διοργανώνοντας ομάδες με διαφορετική θεματολογία, ανάλογα με τις ανάγκες των μελών και της τοπικής κοινωνίας. Ο ρόλος του μπορεί να είναι προληπτικός με τη διοργάνωση ομαδικών συναντήσεων των εκπαιδευομένων ή/και των εκπαιδευτών καθώς και με τη διοργάνωση ομιλιών και ημερίδων στην τοπική κοινωνία. Ο ρόλος του συμβούλου στα Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας μπορεί να είναι επίσης *θεραπευτικός*, παρέχοντας συμβουλευτική υποστήριξη και όχι θεραπευτική βοήθεια, στην επίλυση δυσκολιών που αναδύονται σε ατομικό ή διαπροσωπικό επίπεδο. Ο ρόλος του, τέλος, μπορεί να είναι *εκπαιδευτικός ή εξελικτικός* μέσω της μετάδοσης γνώσεων και καλλιέργειας δεξιοτήτων στα εμπλεκόμενα μέλη. Είναι σημαντικό να τονιστεί ότι ο σύμβουλος στα Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας κάνει παραπομπές σε κρατικούς φορείς σε περιπτώσεις που χρήζουν ψυχοθεραπευτικής ή ψυχιατρικής παρακολούθησης.

Όσον αφορά στα χαρακτηριστικά που πρέπει να έχει ο σύμβουλος ψυχολόγος μπορούμε να συνοψίσουμε τα εξής:

- α)** να κατέχει τις θεωρίες και τις τεχνικές της συμβουλευτικής ψυχολογίας,
- β)** να μπορεί να δημιουργεί το κατάλληλο ψυχοσυναισθηματικό κλίμα στη συμβουλευτική σχέση και να χρησιμοποιεί διευκολυντικές δεξιότητες στη συμβουλευτική διαδικασία,
- γ)** να σέβεται κάθε μέλος και να αποδέχεται τις απόψεις και τις αξίες του, ακόμα και αν διαφοροποιούνται από τις δικές του,
- δ)** να έχει αντικειμενικότητα,
- ε)** να έχει γνησιότητα και αυθεντικότητα,

- στ) να έχει ενσυναίσθηση,
- ζ) να έχει άνευ όρων αποδοχή του άλλου,
- η) να ακούει με προσοχή και ενδιαφέρον αυτά που εκφράζει ο άλλος,
- θ) να μπορεί να διακρίνει πότε κάποιο άτομο χρειάζεται παραπομπή σε άλλο ειδικό, γιατί οι ανάγκες του δεν μπορούν να καλυφθούν μέσα από την παρακολούθηση του προγράμματος που συμμετέχει,
- ι) να έχει την κατάλληλη εκπαίδευση για χειρισμό ομάδων και ανάπτυξη της δυναμικής της ομάδας,
- κ) να οργανώνει τη συμβουλευτική διαδικασία μέσα στην ομάδα που συντονίζει λαμβάνοντας υπόψη τα στάδια εξέλιξης της ομάδας.

ΕΝΟΤΗΤΑ 1.2.

Η ΟΜΑΔΑ - ΣΤΑΔΙΑ ΕΞΕΛΙΞΗΣ ΤΗΣ ΟΜΑΔΑΣ - ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΔΥΝΑΜΙΚΗΣ ΤΗΣ ΟΜΑΔΑΣ

1.2.1. Η ομάδα

Η ζωή του ανθρώπου χαρακτηρίζεται από τη συμμετοχή του σε διάφορες ομάδες. Στο σχηματισμό μιας ομάδας προκύπτουν μοναδικά ψυχολογικά φαινόμενα που δε χαρακτηρίζουν τις δυαδικές σχέσεις. Από τα τέλη του 19ου αιώνα διάφοροι ερευνητές εστίασαν στην ψυχολογία του ατόμου μέσα σε μία μεγάλη ομάδα την οποία χαρακτήρισαν ως «ορδή». Μέσα στην ορδή η ψυχολογία του ατόμου, η κρίση του, τα συναισθήματά του και η συμπεριφορά του γενικότερα επηρεάζονται από την ψυχή της ομάδας. Η μελέτη για τα φαινόμενα που αναδύονται σε μία μεγάλη ομάδα και κάτω από συγκεκριμένες συνθήκες (π.χ. άκρατος ενθουσιασμός στο γήπεδο, σε μαζικές συγκεντρώσεις, σε καταστάσεις κρίσεων όπως πυρκαγιές και σεισμούς) έστρεψε το ενδιαφέρον των μελετητών στην ψυχολογία (Le Bon, 1895, McDougall, 1920, Freud, 1920). Η σύγχρονη Κοινωνική Ψυχολογία στρέφεται στη μελέτη των μικρών ομάδων και στις συνθήκες κάτω από τις οποίες λειτουργούν. Ο Kurt Lewin (1948) μελέτησε τη σχέση του ατόμου με το περιβάλλον του εστιάζοντας στην αλληλεπίδραση που αναπτύσσεται μεταξύ τους.

Σύμφωνα με το Lewin, η ομάδα είναι ένα δυναμικό σύνολο ατόμων βασισμένο στην αλληλεξάρτηση και όχι στην ομοιότητα ανάμεσα στα άτομα. Η ομάδα είναι, λοιπόν, ένα ενιαίο σύνολο

με τη δική του ζωή, που είναι κάτι διαφορετικό από το άθροισμα των μερών που την αποτελούν.

Ο Bass (1960) έδωσε έμφαση στην ευχαρίστηση και στην ικανοποίηση που βιώνουν τα μέλη από τη συμμετοχή τους σε μία ομάδα. Άλλοι ορισμοί δίνουν έμφαση στους ρόλους που αναλαμβάνουν τα μέλη σε μία ομάδα και στην αποδοχή κοινών θεσμών μεταξύ των ατόμων (Newcomb, 1951, Cartwright & Zander, 1968).

Όσον αφορά στα χαρακτηριστικά μιας ομάδας είναι τα ακόλουθα (Γεώργας, 1995):

- ✓ **Η αλληλεπίδραση και αλληλεξάρτηση μεταξύ των μελών.**
- ✓ **Η συνείδηση των μελών ότι ανήκουν σε μία ομάδα.**
- ✓ **Η παραδοχή και η απόδοση ταυτότητας μιας ομάδας από τρίτους.**
- ✓ **Οι κοινές αξίες, στάσεις και οι κοινοί θεσμοί μεταξύ των μελών.**
- ✓ **Το σύστημα των αλληλεξαρτώμενων ρόλων μεταξύ των μελών.**
- ✓ **Η ταύτιση των μελών με το πρότυπο του ιδανικού αρχηγού.**
- ✓ **Η ικανοποίηση των αναγκών του ατόμου.**
- ✓ **Η συνεργασία των ατόμων για την εκπλήρωση κάποιου σκοπού.**
- ✓ **Η ομοιογενής συμπεριφορά μεταξύ των ατόμων.**
- ✓ **Η ενότητα, η σύμπνοια και η συνοχή μεταξύ των μελών.**

Συνοψίζοντας τα παραπάνω ένας πλήρης ορισμός της ομάδας θα μπορούσε να είναι ο ακόλουθος:

«Η ομάδα είναι ένα δυναμικό σύνολο ατόμων με κάποιο σκοπό, που κάτω από συνθήκες που ευνοούν την ενότητα, εξελίσσεται σε ένα οργανωμένο σύστημα με αλληλεξαρτώμενους ρόλους, θεσμούς, κοινούς στόχους, αξίες, στάσεις και ομοιογενή συμπεριφορά που ικανοποιεί τις ανάγκες των μελών» (Γεώργας, 1995).

Δραστηριότητα 1

Με βάση τα παραπάνω χαρακτηριστικά μιας ομάδας, σκεφτείτε σε ποιες ομάδες συμμετέχετε και ποιες διαφορές παρατηρούνται μεταξύ τους.

Στη συνέχεια, σκεφτείτε ποιες ομάδες συντονίζετε ως σύμβουλος και ποιες είναι οι ιδιαιτερότητες κάθε μίας. Να αναλύσετε τα χαρακτηριστικά κάθε ομάδας.

Σκοπός της δραστηριότητας:

- α)** να κατανοήσετε τι είναι ομάδα και ποιες διαφορές παρατηρούνται μεταξύ των διαφορετικών ομάδων,
- β)** να διαγνώσετε τους ρόλους, τους οποίους υιοθετούν τα μέλη σε μία ομάδα,
- γ)** να κατανοήσετε τον τρόπο με τον οποίο ο σύμβουλος μπορεί να διαχειριστεί τις διαφορετικές ομάδες που συντονίζει,
- δ)** να προσδιορίσετε τη διάρκεια, το μέγεθος και το συμβόλαιο που καταρτίζετε ως σύμβουλος με τα μέλη της ομάδας.

1.2.2. Στάδια εξέλιξης της ομάδας

Στην εξέλιξη μιας ομάδας (Carple, 1978) σημειώνονται διάφορες φάσεις, οι οποίες δεν είναι ίδιες για κάθε ομάδα. Ανάλογα με τη μορφή της ομάδας (π.χ. γονείς, εκπαιδευόμενοι, εκπαιδευτικοί, μαθητές, μετανάστες, αλλοδαποί, φυλακισμένοι), τη δομή και τους στόχους της, η σειρά των φάσεων είναι πιθανόν να διαφοροποιείται. Η ανάλυση που θα χρησιμοποιήσουμε βασίζεται στη θεωρία του Carple (1978) και αναφέρεται σε φάσεις που είναι δυνατόν να γενικευτούν και να ισχύσουν για οποιαδήποτε μορφή ομάδας.

Φάση προσανατολισμού-γνωριμία των μελών

Η φάση αυτή αναφέρεται στις πρώτες συναντήσεις της ομάδας (τον πρώτο μήνα περίπου, 3-4 φορές), περίοδος κατά την οποία τα άτομα γνωρίζονται μεταξύ τους, αν είναι άγνωστα, είτε γνωρίζουν τα καινούργια μέλη (σε περίπτωση που η ομάδα έχει ήδη σχηματιστεί σε προηγούμενη χρονική φάση). Το κάθε μέλος προσπαθεί να βρει σημεία επαφής και επικοινωνίας με τα άλλα άτομα. Υπάρχει αμφιβολία, αγωνία για το σκοπό της ομάδας και για τη θέση των μελών μέσα σε αυτή. Είναι πιθανό, κάποιο ή κάποια μέλη να δοκιμάσουν να επιβληθούν ως υποψήφιοι αρχηγοί της ομάδας με την ανάληψη συγκεκριμένου ρόλου (π.χ. με την επίδειξη γνώσεων σε κάποιο συγκεκριμένο θέμα, με την προσπάθεια βοήθειας προς το σύμβουλο-συντονιστή της ομάδας, με τη χρήση του χιούμορ, με την προσέγγιση των μελών της ομάδας και την παροχή βοήθειας προς κάθε μέλος).

Φάση σύγκρουσης

Κατά τη διάρκεια της φάσης αυτής είναι πιθανόν να παρατηρηθούν διαφωνίες μεταξύ των μελών, στην προσπάθεια να εξηγηθούν απόψεις, να επιβληθούν θέσεις και αντιλήψεις, να κατανοηθούν μηνύματα. Τα μέλη μπορεί να διακόπτουν το ένα το άλλο και να «επιτεθούν» λεκτικά, προσπαθώντας να εκφράσουν τη δική τους άποψη. Στη φάση αυτή είναι πιθανό κάποια μέλη να αποχωρήσουν από την ομάδα. Η φάση αυτή δε διαρκεί μεγάλο διάστημα, είναι πιθανόν να εμφανιστούν συγκρούσεις σε κάποια ή κάποιες συναντήσεις, μετά τη φάση του προσανατολισμού και κατά το δεύτερο μήνα λειτουργίας της ομάδας.

Φάση σύνθεσης

Η φάση αυτή αναφέρεται στην καλή επικοινωνία των μελών. Διαρκεί από τον τρίτο μέχρι τον πέμπτο μήνα περίπου. Τα μηνύματα γίνονται κατανοητά, αναπτύσσονται κώδικες μεταξύ των μελών και υπάρχει λεκτική επικοινωνία μεταξύ τους. Κυριαρχούν θετικά και φιλικά συναισθήματα και επικρατεί ευχάριστη ατμόσφαιρα. Δημιουργείται σταθερός πυρήνας της ομάδας, τα μέλη χαλαρώνουν και εκδηλώνουν την ικανοποίησή τους από την ομάδα. Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι μία ομάδα που έχει φτάσει στη φάση της σύνθεσης χαρακτηρίζεται από το σχηματισμό υποομάδων μετά το τέλος της ομάδας και πολύ συχνά τη διοργάνωση κοινών εξόδων εκτός του πλαισίου της ομάδας.

Φάση απόδοσης

Στη φάση απόδοσης έχει επιτευχθεί πλήρης ισορροπία στην ομάδα, η οποία λειτουργεί και αποδίδει. Η ομάδα στρέφεται στην επίλυση θεμάτων που την απασχολούν, φέρνει νέα θέματα προς συζήτηση και τα μέλη μιλούν για τα αποτελέσματα της επιρροής της ομάδας στα θέματα που ήδη τους έχουν απασχολήσει. Υπάρχει σύμπνοια, συνοχή και ενότητα μεταξύ των μελών και παρατηρείται λειτουργικότητα στην ομάδα.

Στατική φάση

Η φάση αυτή δεν είναι πάντα εμφανής. Η φάση αυτή είναι πιθανόν να εμφανιστεί όταν μία ομάδα έχει ήδη σχηματιστεί από την προηγούμενη χρονιά και τα άτομα έχουν ήδη δεθεί μεταξύ τους και έχει σχηματιστεί ένας συγκεκριμένος πυρήνας. Στη φάση αυτή τα άτομα δυσκολεύονται να δεχτούν καινούργια μέλη και σε γενικές γραμμές είναι ικανοποιημένα από την ομάδα τους.

Είναι εύλογο ότι η παρουσία του συμβούλου παίζει σημαντικό ρόλο σε κάθε φαινόμενο που πιθανόν αναδύεται κατά τη διάρκεια εξέλιξης μιας ομάδας (π.χ. στη γνωριμία των μελών, στην ανάδειξη μίας σύγκρουσης μεταξύ των μελών, στην άρνηση των μελών να ενσωματώσουν ένα μέλος στην ομάδα), ώστε να διατηρηθεί η συνοχή των μελών και να εξασφαλιστεί η ομαλή λειτουργία της ομάδας.

Δραστηριότητα 2

Μπορείτε να αναφέρετε το παράδειγμα μίας ομάδας, στην οποία έχετε λάβει μέρος και η οποία έχει διανύσει και τις πέντε φάσεις/στάδια εξέλιξης;

Να εξηγήσετε τους λόγους για τους οποίους ήταν ομαλή ή όχι η εξέλιξη της ομάδας και να αναφέρετε πώς νιώθατε εσείς σε κάθε φάση/στάδιο.

Σκοπός της δραστηριότητας:

- α)** να κατανοήσετε τα συναισθήματα των μελών που καλλιεργούνται σε μία ομάδα ανάλογα με τη φάση/στάδιο εξέλιξής της,
- β)** να εστιάσετε στους πιθανούς λόγους που συντελούν στην ομαλή ή όχι εξέλιξη της ομάδας,
- γ)** να διερευνήσετε τους τρόπους με τους οποίους ο σύμβουλος/συντονιστής μιας ομάδας μπορεί να παρέμβει για την ομαλή εξέλιξή της.

1.2.3. Η ανάπτυξη δυναμικής της ομάδας

Δραστηριότητα 3

Πώς αντιλαμβάνεστε την έννοια «δυναμική της ομάδας»;
Στη συνέχεια, σκεφτείτε στις ομάδες που συντονίζετε ως σύμβουλος δύο φαινόμενα δυναμικής της ομάδας εμφανίζονται;
Πώς τα χειρίζεστε;

Σκοπός της δραστηριότητας:

- α)** να κατανοήσετε την έννοια «δυναμική της ομάδας»,
- β)** να διαγνώσετε τα φαινόμενα εκδήλωσης δυναμικής της ομάδας,

γ) να κατανοήσετε τον τρόπο με τον οποίο ο σύμβουλος μπορεί να διαχειριστεί φαινόμενα εκδήλωσης δυναμικής της ομάδας.

Διάφορες θεωρίες έχουν διατυπωθεί για την ανάπτυξη της δυναμικής της ομάδας λαμβάνοντας υπόψη τα χαρακτηριστικά της ομάδας, την αλληλεξάρτηση μεταξύ των μελών, το σύστημα των ρόλων και τις εξελικτικές φάσεις της ομάδας.

Σε μία ομάδα συμβουλευτικής ο χώρος (το πλαίσιο που γίνεται η ομάδα), ο στόχος, η διάρκεια (προκαθορισμένη), η μεθοδολογία που εφαρμόζεται, η δομή της συνάντησης, ο συντονιστής και τα μέλη αποτελούν σημαντικούς παράγοντες στη διαμόρφωση της δυναμικής της ομάδας.

Ο όρος δυναμική της ομάδας εισάγεται από τον Lewin (1951) και αναφέρεται στα φαινόμενα που παρατηρούνται στις μικρές ομάδες, είτε είναι φυσικές (οικογένεια, φίλοι κ.λπ.) είτε είναι τεχνητές (ομάδα εργασίας, τάξη, πειραματική ομάδα κ.λπ.). Πιο συγκεκριμένα, η μελέτη της δυναμικής των ομάδων εστιάζει: i) στο σύνολο των ψυχοκοινωνικών φαινομένων που παρατηρούνται στις μικρές ομάδες και ii) στο σύνολο των μεθόδων παρέμβασης στις μικρές ομάδες. **Λέγοντας ψυχοκοινωνικά φαινόμενα εννοούμε τις σχέσεις που αναπτύσσονται ανάμεσα στην ομάδα και στο κοινωνικό περιβάλλον**, την επιρροή της ομάδας στη συμπεριφορά των μελών, τη συναισθηματική ζωή της ομάδας, τη συνοχή της ομάδας, τους ρόλους των μελών, τη δομή της ομάδας, το ύφος του συντονιστή κ.ά. Όσον αφορά στις μεθόδους παρέμβασης εννοούμε τις διαδικασίες που εφαρμόζει ο συντονιστής για να πετύχει την αλλαγή των στάσεων των μελών, τη διαχείριση των συναισθημάτων, όπως και τους τρόπους βελτίωσης της λειτουργίας της ομάδας (Douglas, 1997).

1.2.4. Θεωρίες δυναμικής της ομάδας

Η θεωρία του δυναμικού πεδίου του Lewin

Σύμφωνα με τον Lewin (1951) το όλο διαφέρει από το σύνολο των μερών. Σε μία ομάδα, όταν συγκεντρώνεται ένας αριθμός ατόμων, δημιουργούνται δυναμικές που είναι διαφορετικές από εκείνες που αναπτύσσονται στις αντιδράσεις των ατόμων μεμονωμένα και στις δυαδικές σχέσεις.

Τα βασικά χαρακτηριστικά της θεωρίας του δυναμικού πεδίου είναι τα εξής:

 Οι αλληλεπιδράσεις των ατόμων εξαρτώνται **από την οργάνωση του πεδίου σε κάποια δεδομένη χρονική στιγμή**. Για παράδειγμα, σημαντικό ρόλο παίζουν το οικολογικό περιβάλλον, οι κοινωνικές συνθήκες καθώς και τα άλλα άτομα με τις αξίες, τις στάσεις και τους θεσμούς που ενστερνίζονται.

Lewin

✓ Η ανάλυση δυναμικής της ομάδας προχωρεί **από το ολικό στο μερικό**. Για παράδειγμα, δε λαμβάνουμε υπόψη μόνο τα φαινόμενα που αφορούν όλη την ομάδα αλλά και τις σχέσεις μεταξύ των μικρών υποομάδων, τις δυαδικές σχέσεις και το άτομο.

✓ Η δυναμική της ομάδας αναλύεται με βάση **ψυχολογικές και κοινωνικές έννοιες**. Για παράδειγμα, εστιάζουμε στις ψυχολογικές λειτουργίες του εγκεφάλου, τη νόηση και τα συναισθήματα του ατόμου λαμβάνοντας υπόψη το κοινωνικό σύστημα και τις συνθήκες που περιβάλλουν το άτομο, όπως και το πολιτισμικό πλαίσιο στο οποίο ζει ή από το οποίο προέρχεται (π.χ. χώρα προέλευσης).

Στη συμβουλευτική υποστήριξη των ομάδων ο συντονιστής/ σύμβουλος εστιάζει στα φαινόμενα που αφορούν τη δυναμική των ομάδων με βάση τις παραπάνω έννοιες προκειμένου να διευκολυνθεί η επικοινωνία των μελών.

Στη συμβουλευτική υποστήριξη των ομάδων ο συντονιστής/ σύμβουλος οφείλει να εστιάζει στη σύμπνοια των μελών, να είναι και ο ίδιος μέλος της ομάδας, να λαμβάνει υπόψη του τις ανάγκες των μελών, να αποφασίζει μαζί τους για τα θέματα που θα συζητηθούν, να κρατάει ίση απόσταση από όλα τα μέλη, να είναι προσιτός, ειλικρινής, με ζεστή παρουσία, να είναι επεξηγηματικός όπου του ζητείται, να είναι απλός και διακριτικός.

Η ανθρωπιστική θεωρία

Εκφραστές της ανθρωπιστικής θεωρίας είναι ο A. Maslow (1962, 1970) και ο C. Rogers (1951, 1974). Ο Maslow εστίασε στις έννοιες της αποδοχής του εαυτού και των άλλων, στη δημιουργικότητα των ατόμων και στην αυτοπραγμάτωση του ατόμου ως ύψιστη ανθρώπινη ανάγκη. Ο C. Rogers ανέπτυξε την Προσωποκεντρική ή Μη Κατευθυντική Θεραπεία θεωρώντας ότι η φύση του ατόμου και οι ανάγκες του είναι θετικές και σεβόταν το «εγγενές» κάθε ατόμου. Η Μη Κατευθυντική Θεωρία έχει τις ρίζες της στο έργο του Kurt Lewin (Lewin, White & Lippitt, 1960) και βασίζεται στην έννοια της ανάπτυξης, σύμφωνα με την οποία το άτομο έχει μία έμφυτη τάση να αναπτύξει όλες τις ψυχολογικές και σωματικές λειτουργίες, ώστε να αποκτήσει αυτονομία, αυτοπραγμάτωση και αυτορρύθμιση. Καθοριστικό παράγοντα για την ανάπτυξη του ατόμου παίζει ο τρόπος που αντιλαμβάνεται το άτομο την αλληλεπίδρασή του με το περιβάλλον και το πώς βιώνει τις εμπειρίες του. Η μη κατευθυντικότητα του ανθρωπιστικού ροτζεριανού συμβούλου συνίσταται στη διευκόλυνση που παρέχει στο άτομο, ώστε να ακολουθήσει την πορεία του προς την αυτοπραγμάτωση. Η ανθρωπιστική θεωρία εστιάζει στη δυνατότητα του ατόμου να αναπτυχθεί και να αλλάξει στο παρόν, αν συντρέχουν οι κατάλληλες συνθήκες και αν αντιμετωπιστούν τα τυχόν εμπόδια που αναδύονται στη ζωή του. Η διαφορά της ανθρωπιστικής θεωρίας από τη θεωρία του Lewin εντοπίζεται στο εξής: ο σύμβουλος στην ανθρωπιστική προσέγγιση δεν εστιάζει μόνο στα φαινόμενα δυναμικής της ομάδας, αλλά δίνει ιδιαίτερη έμφαση στη συμβουλευτική σχέση που αναπτύσσεται μεταξύ του

A. Maslow

C. Rogers

συντονιστή/συμβούλου και των μελών. Η συμβουλευτική σχέση στηρίζεται στη γνησιότητα, στην ενσυναίσθηση και στην άνευ όρων αποδοχή από την πλευρά του συμβούλου.

Η θεωρία της αλληλεπίδρασης

Η θεωρία της αλληλεπίδρασης μελετά τη διαπροσωπική συμπεριφορά μεταξύ των ατόμων που συμμετέχουν σε μικρές ομάδες (Bales, 1950. McLeish, 1973. et al.) και δεν εστιάζει στο οικολογικό και κοινωνικό περιβάλλον όπως η θεωρία του δυναμικού του πεδίου του Lewin.

Βασικές έννοιες της θεωρίας αλληλεπίδρασης είναι οι εξής:

✓ Η **επικράτηση ή η υποχώρηση** των ενεργειών των ατόμων. Για παράδειγμα, δίνεται έμφαση εάν ένα άτομο επιδιώκει να επικρατήσει έναντι των άλλων μελών ή υποχωρεί σε κάποια ένδειξη ελέγχου που του ασκείται.

✓ Η **εχθρότητα ή η φιλικότητα**. Για παράδειγμα, δίνεται έμφαση εάν ένα άτομο εκδηλώνει φιλικές διαθέσεις και αλληλεγγύη προς τα άλλα άτομα ή οχυρώνεται, επικρίνει και υποτιμά τη θέση των άλλων μελών.

✓ Ο **έλεγχος ή η έκφραση** των συναισθημάτων. Για παράδειγμα, δίνεται έμφαση εάν ένα άτομο εκδηλώνει και εκφράζει τα συναισθήματά του ή αντίθετα τα ελέγχει και δεν τα εκφράζει.

Η ψυχαναλυτική θεωρία

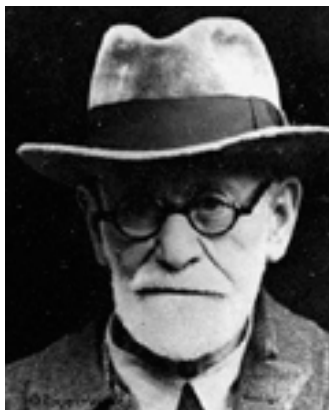
Σύμφωνα με την ψυχαναλυτική θεωρία, οι βασικές διεργασίες της ομάδας σχετίζονται με την εξωτερικευση του εσωτερικού βίου των μελών. Ο Freud στο έργο του «Η ψυχολογία των μαζών και ανάλυση του Εγώ» (1920) υποστήριξε ότι οι άνθρωποι εντάσσονται σε ομάδες και παραμένουν σε αυτές γιατί αναπτύσσουν συναισθηματικούς δεσμούς με τα άλλα μέλη. **Βασικές έννοιες στην ψυχαναλυτική θεωρία είναι οι ακόλουθες:**

Βασικός μηχανισμός ανάπτυξης των συναισθηματικών σχέσεων των μελών είναι η ταύτιση, η διεργασία δηλαδή κατά την οποία το άτομο επιθυμεί να μοιάσει με τους γονείς του. Μέσα σε μία ομάδα είναι σημαντικό τα μέλη να μπορούν να αποδέχονται και να μπορούν να ταυτιστούν με το συντονιστή της ομάδας.

Η **προβολή** επίσης παρατηρείται συχνά στις ανθρώπινες σχέσεις, όταν ένα μέλος προβάλλει δικά του συναισθήματα και σκέψεις σε άλλα μέλη σαν να είναι δικά τους.

Η **μεταβίβαση** είναι άλλη μία έννοια που αφορά την ομαδική διεργασία. Τα συναισθήματα που κάποιο μέλος έχει νιώσει στην πρώιμη παιδική ηλικία με τους γονείς του ή τα αδέρφια του τα μεταβιβάζει στην ενήλικη ζωή ασυνείδητα σε άλλο ή άλλα πρόσωπα. Για παράδειγμα, ένα άτομο μπορεί να νιώσει για το συντονιστή της ομάδας συναισθήματα σεβασμού, αποδοκιμασίας ή απόρριψης που συνδέονται με τα συναισθήματα που ένιωθε όταν ήταν παιδί απέναντι στους γονείς του.

Συνοψίζοντας, σύμφωνα με την ψυχαναλυτική θεωρία, η δυναμική

Freud

της ομάδας βασίζεται στις ασυνείδητες παρορμήσεις των μελών που εκδηλώνονται σαν μηχανισμοί άμυνας.

Η θεωρία της συναλλαγής

Η θεωρία της συναλλαγής έχει τις βάσεις της στις θεωρίες της μάθησης και συγκεκριμένα έχουν γίνει μελέτες όχι σε μεγάλες ομάδες αλλά σε ζευγάρια. **Οι βασικές έννοιες αυτής της θεωρίας (Thibault & Kelley, 1959) είναι οι εξής:**

Ευχαρίστηση-δυσαρέσκεια

Συναλλαγή

Σύμφωνα με τη θεωρία της συναλλαγής, όπως και με τη θεωρία της μάθησης, η δυαδική σχέση είναι μία αλληλεπίδραση δύο ατόμων όπου ο καθένας αντιδρά, όταν υπάρχει κάποια συγκεκριμένη συναλλαγή ή επικοινωνία. Η συναλλαγή προϋποθέτει ότι η συμπεριφορά του ενός θα έχει ως αποτέλεσμα την ευχαρίστηση ή τη δυσαρέσκεια του άλλου και αντιστρόφως. Σε κάθε συναλλαγή δύο ή περισσότερων ανθρώπων ο καθένας ευχαριστείται ή δυσαρεστείται από συγκεκριμένες συμπεριφορές του άλλου. Οι θετικές συμπεριφορές ενισχύουν την επανάληψη στο μέλλον της ίδιας συμπεριφοράς, οι αρνητικές συμπεριφορές λειτουργούν ως αρνητική ενίσχυση.

Η θεωρία των ρόλων

Σύμφωνα με τη θεωρία των ρόλων η ανάλυση της δυναμικής της ομάδας εστιάζει στη δομή της ομάδας με βάση τους ρόλους, τους θεσμούς και τις θέσεις των μελών. Ο ρόλος ορίζεται ως η αναμενόμενη συμπεριφορά ή ενέργειες ενός μέλους κάτω από συγκεκριμένες συνθήκες. Οι **θεσμοί** χωρίζονται σε πέντε κατηγορίες:

- α)** οικογένεια και συγγένεια,
- β)** οικονομικοί θεσμοί,
- γ)** εκπαιδευτικοί θεσμοί,
- δ)** πολιτικοί θεσμοί,
- ε)** θρησκευτικοί θεσμοί.

Η **θέση** ενός μέλους ορίζεται ως ο συγκεκριμένος χώρος ενέργειας και δράσης στο πλαίσιο της ομάδας (π.χ. πατέρας, μητέρα, παιδί, συντονιστής, εκπαιδευόμενος, παρατηρητής). Η **λειτουργία** μιας ομάδας καθορίζεται από τη δυναμική των παραπάνω στοιχείων. Η ευδόκιμη λειτουργία ενός ρόλου έχει ως αποτέλεσμα τη διατήρηση του συστήματος. Αντιθέτως μία δράση που είναι δυσλειτουργική έχει αρνητικές επιπτώσεις στη λειτουργία του συστήματος.

V. Bertalanffy

Η θεωρία των γενικών συστημάτων

Η θεωρία των γενικών συστημάτων έχει τις ρίζες της στη θεωρία του von Bertalanffy (1940) που επιδιώκει να συνδέσει τη θεωρία των συστημάτων στις θετικές και στις κοινωνικές επιστήμες. Σύμφωνα με τη θεωρία αυτή η διατήρηση ενός συστήματος εξαρτάται από τις σχέσεις με το άμεσο περιβάλλον. Για τη λειτουργία και τη διατήρηση του συστήματος απαραίτητη είναι η ανοιχτότητα προς το περιβάλλον.

Η Συστημική Θεωρία έχει εφαρμογή στη μελέτη της δυναμικής της ομάδας λαμβάνοντας υπόψη τη θεώρηση των συνόλων και δίνοντας έμφαση στην οργάνωση των φαινομένων. Η συστημική προσέγγιση, δηλαδή, εξετάζει τα φαινόμενα στο δυναμικό πλαίσιο στο οποίο ανήκουν και όχι μεμονωμένα. Μία βασική αρχή της συστημικής θεωρίας είναι ότι το όλο είναι διαφορετικό από το άθροισμα των μερών και ότι σε όλες τις επιστήμες υπάρχουν κοινές αρχές και φαινόμενα (Κατάκη, 1984). Οι κανόνες λειτουργίας του όλου είναι διαφορετικοί από τους κανόνες με βάση τους οποίους λειτουργούν τα μέρη (Παπαδιώτη-Αθανασίου, 2000). Στην ανάπτυξη ενός ατόμου είναι σημαντικό να λαμβάνουμε υπόψη τα διάφορα πλαίσια στα οποία κινείται το άτομο και τις αλληλεπιδράσεις που αναπτύσσονται μεταξύ του ατόμου και των συστημάτων στα οποία αυτό κινείται.

Η εφαρμογή της **συστημικής θεωρίας στη δυναμική της ομάδας** λαμβάνει υπόψη τους **κανόνες** και τα **πρότυπα συμπεριφοράς** που αναπτύσσονται μέσα στην ομάδα, καθώς και τα χαρακτηριστικά του ίδιου του ατόμου. Οι κανόνες είναι συγκεκριμένοι κώδικες επικοινωνίας και συμπεριφοράς που αναπτύσσονται μεταξύ των μελών. Ένα άλλο σημαντικό στοιχείο στη συστημική θεωρία είναι **η έννοια της δυναμικής οπτικής, της συνεχούς αλλαγής και της δυναμικής αλληλεπίδρασης μεταξύ των διαφορετικών στοιχείων ενός συστήματος**. Μεταξύ των συστημάτων και του περιβάλλοντος υπάρχει πάντα ανταλλαγή και επικοινωνία. Μία άλλη έννοια που λαμβάνουμε υπόψη στη συστημική προσέγγιση είναι **η έννοια της ομοιόστασης**, της τάσης δηλαδή που εμφανίζουν τα συστήματα να αντιστέκονται στις αλλαγές και να τείνουν να προσαρμόζονται στην προϋπάρχουσα κατάσταση (Carra, 1982, σελ. 146).

Εφαρμόζοντας τις παραπάνω έννοιες της Συστημικής Θεωρίας στη δυναμική της ομάδας είναι σημαντικό να λαμβάνουμε υπόψη τις συνεχείς αλλαγές ή την πιθανή στασιμότητα του ατόμου ή της ομάδας, την ικανότητα ή τη δυσκολία του ατόμου να προσαρμόζεται στο περιβάλλον, την τάση του ατόμου να βρίσκει τρόπους αντιμετώπισης των δυσκολιών.

Δραστηριότητα 4

Με βάση τις παραπάνω θεωρίες, να αναπτύξετε τρεις έννοιες που σας έχουν φανεί χρήσιμες στη δουλειά σας ως συντονιστές μιας ομάδας. Να αναφέρετε συγκεκριμένα παραδείγματα.

Σκοπός

α) Η κατανόηση των βασικών εννοιών στην ανάπτυξη της δυναμικής της ομάδας.

β) Η εφαρμογή των βασικών εννοιών των παραπάνω θεωριών στην ανάπτυξη δυναμικής των ομάδων που συντονίζετε.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

American Psychological Association (1956). Division of Counseling Psychology, Committee on Definition. Counseling psychology as a specialty. *American Psychologist*, 11, 282-285.

Bales, R.F. (1950). *Interaction process analysis: A method for the study of groups*. Cambridge, Mass.: Addison-Wesley.

Bass, B.M. (1960). *Leadership, psychology and organizational behaviour*. New York.

Newcomb, 1951.

von Bertalanffy, L. (1940). Der Organismus als pshysikalishes System betrachtet. *Naturwissenschaften*, 28.

Brammer, L.M. & Shostrom, E. (1982). *Therapeutic psychology-Fundamentals of counseling and psychotherapy*. Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall.

Boy, A. & Pine, G. (1982). *Client-centered counseling: A renewal*. Boston: Allyn and Bacon.

Γεώργας, Δ. (1995). *Κοινωνική Ψυχολογία (Τόμος Α'- Τόμος Β')*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Caple, R.B. (1978). The sequential stages of group development. *Small Group Behavior*, 9, 470-476.

Capra, F. (1982). *The turning point: Science, society and the rising culture*. New York: Simon & Schuster.

Cartwright, D. & Zender, A.(1968). *Group dynamics*. New York Harper & Row.

Doubrawa, R., & Juli, D. (1981). Therapeut-Patient-Interaction in Psychoanalyse und Verhaltenstherapie. *Papier in Deutsches Kollegium fur psychosomatische Medizin, Wildach-Ammersee, Allemagne*.

Douglas, T. (1997). *Επιβίωση στις ομάδες. Η επιβίωση στις Ομάδες*:

Βασικές Αρχές της Συμμετοχής σε Ομάδες. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Freud, S. (1920). *Beyond the pleasure principle*. Standard Edition. Vol. 18. London: Hogarth.

Hogg, M.A. & Vaughan, G.M. (2010). *Κοινωνική Ψυχολογία*. Επιμέλεια: Α. Χατζή. Αθήνα; Εκδόσεις Gutenberg.

Κατάκη, Χ. (1984). *Οι τρεις ταυτότητες της ελληνικής οικογένειας*. Αθήνα: Κέδρος.

Κοκκινάκη, Φ. (2005). *Κοινωνική Ψυχολογία*. Τυπωθήτω-Γιώργος Δαρδανός.

Κορδούτης, Π. & Παυλόπουλος, Β. (2006). *Πεδία έρευνας στην Κοινωνική Ψυχολογία*. Αθήνα: Ατραπός.

Krumboltz, J.D. & Thoresen, C.E. (1976). *Counseling methods*. New York: Holt, Rinehart and Winston.

Le Bon, G. (1895). *Psychologie des foules*. Paris.

Lewin, K. (1948). *Resolving social conflicts*. New York: Harper.

Lewin, K. (1951). *Field Theory in Social Science*. New York: Harper.

Lewin, K., White, R.K. & Lippitt, R. (1960).

Μαλικιώση-Λοϊζου, Μ. (1999). *Συμβουλευτική Ψυχολογία*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Mahoney, M.J. (1974). *Cognition and Behavior modification*. Cambridge: Ballinger.

Maslow, A. (1962). *Toward a Psychology of Being*. Princeton, Van Nostrand.

Maslow, A. (1970). *Motivation and Personality*. New York: Harper and Bros.

McDougall, W. (1920). *The group mind*. Cambridge.

McLeish, J., Matheson, W., & Park, J. (1973). *The Psychology of the learning group*. London: Hutchinson.

Μουμουλίδου, Μ. & Ρεκαλίδου, Γ. (2010). *Μικρές ομάδες στην εκπαίδευση*. Αθήνα: Τυπωθήτω- Γιώργος Δαρδανός.

Newcomb, T.M. (1951). *Social psychological theory*. In J.H. Rohrer & M. Sherif. *Social Psychology at the crossroads*. New

York: Harper.

Ρήγα, Α.Β. (2008). Η οικογένεια στην Ελλάδα σήμερα. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Rogers, C. (1951). *Client-Centered Therapy: Its current Practice, Implications and Theory*. Boston: Houghton, Mifflin.

Rogers, C. (1974). *La relation d'aide et la psychotherapie*. Paris: E.S.F.

Thibault, J.W. & Kelley, H.H. (1959). *The social psychology of groups*. New York: Wiley.

Whiteley, J. M. (1980). *The history of counseling psychology*. Monterey, CA: Brooks/Cole.

Κεφάλαιο 2

Η ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΣΗΜΕΡΑ-ΣΧΗΜΑΤΑ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ-ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΓΟΝΕΩΝ»-ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΩΝ ΣΧΟΛΩΝ ΓΟΝΕΩΝ- Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΟΥ/ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗ ΣΤΙΣ ΟΜΑΔΕΣ ΓΟΝΕΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Η οικογένεια είναι ένα μικρό κοινωνικό σύστημα, δυναμικό, που αλλάζει με πολλούς τρόπους μέσα στο χρόνο. Το σύστημα αυτό δεν αποτελείται μόνο από τα μεμονωμένα πρόσωπα που περιλαμβάνει, αλλά μεταξύ των μελών υπάρχει συνεχής αλληλεπίδραση και αλληλεξάρτηση. Κάθε αλλαγή που συμβαίνει σε ένα μέλος της οικογένειας επηρεάζει άμεσα ή έμμεσα και τα υπόλοιπα μέλη αντίστοιχα (Γεώργας, Μπεζεβέγκης, Γιώτσα, 2006). Το οικογενειακό σύστημα, όπως και κάθε οργανισμός, λειτουργεί με τους ρόλους που αναλαμβάνουν τα μέλη. Μέσα στο πέρασμα των ετών οι ρόλοι των μελών αλλάζουν, όπως μεταβάλλονται και τα οικογενειακά σχήματα ανάλογα με το εξελικτικό στάδιο που διανύει η οικογένεια (Κατάκη, 1984).

Για να μπορέσουν οι γονείς να ανταποκριθούν καλύτερα στο γονεϊκό τους ρόλο και στις απαιτήσεις της καθημερινότητάς τους δημιουργήθηκε από τη Γ.Γ.Δ.Β.Μ. και το Ι.Δ.ΕΚ.Ε. του Υ.Π.Δ.Β.Μ.Θ. το πρόγραμμα «Συμβουλευτική Γονέων». Το πρόγραμμα «Συμβουλευτική Γονέων» απευθύνεται σε γονείς παιδιών όλων των ηλικιών, κάθε εθνικής προέλευσης, ηλικίας και μόρφωσης, καθώς και σε μελλοντικούς γονείς. Οι γονείς που συμμετέχουν στο πρόγραμμα δεν έρχονται για να αντιμετωπίσουν δυσκολίες που χρήζουν ειδικής αντιμετώπισης αλλά γιατί επιθυμούν να «μάθουν» ώστε να ανταποκρίνονται καλύτερα στο ρόλο τους.

Η πρώτη ενότητα αναλύει τα χαρακτηριστικά της σύγχρονης ελληνικής οικογένειας.

Η δεύτερη ενότητα αναφέρεται στα σχήματα της ελληνικής οικογένειας σήμερα.

Η τρίτη ενότητα αναλύει το πρόγραμμα «Συμβουλευτική Γονέων».

Η τέταρτη ενότητα περιγράφει τη μεθοδολογία των ομάδων γονέων.

Η πέμπτη ενότητα αναφέρεται στο ρόλο του συμβούλου/συντονιστή στο πρόγραμμα «Συμβουλευτική Γονέων».

Λέξεις-Κλειδιά:

	Οικογένεια
	Σχήματα οικογένειας
	Συμβουλευτική Γονέων
	Μεθοδολογία Ομάδων Γονέων
	Ρόλος του Συμβούλου / Συντονιστή

2.1.1. Η Οικογένεια Στην Ελλάδα Σήμερα

Η οικογένεια αποτελεί το πρώτο και πιο σημαντικό πλαίσιο που επηρεάζει την ανάπτυξη της προσωπικότητας και τη συμπεριφορά του ατόμου. Μία από τις βασικές λειτουργίες της οικογένειας είναι να κοινωνικοποιήσει το παιδί, να το μάθει δηλαδή να κοινωνεί, να μοιράζεται με τους ανθρώπους γύρω του συναισθήματα, σκέψεις, εμπειρίες και γνώσεις.

Η προσωπικότητα, η ψυχική υγεία, ο τρόπος συμπεριφοράς του ενήλικου ατόμου διαμορφώνονται στα βασικά τους στοιχεία στα πρώτα χρόνια της ζωής. Οι επιδράσεις του οικογενειακού περιβάλλοντος είναι καθοριστικές για την εξέλιξη του παιδιού. Αναμφισβήτητος είναι ο ρόλος των γονέων στη διαπαιδαγώγηση του παιδιού, ιδιαίτερα κατά τα πρώτα χρόνια της ζωής του. Οι γονείς είναι τα πρώτα πρόσωπα που επιδρούν στη διαμόρφωση της προσωπικότητας, της ταυτότητας και της αυτονομίας του ατόμου, για να ενταχθεί ως αυτόνομο άτομο στην κοινωνία (Macoby, 1995). Σε κάθε στάδιο ανάπτυξης του παιδιού, επειδή οι ανάγκες διαφοροποιούνται, ο γονεϊκός ρόλος και η συμπεριφορά των γονέων μεταβάλλονται, με αποτέλεσμα να επηρεάζεται και η διαμόρφωση του οικογενειακού πλαισίου. Ο Erikson (1950) αναφέρθηκε αναλυτικά στα στάδια εξέλιξης του ατόμου και του οικογενειακού συστήματος, τονίζοντας ότι το παιδί και η οικογένεια εξελίσσονται παράλληλα. Αυτό δε σημαίνει όμως ότι σε όλες τις κοινωνίες η οικογένεια και το παιδί διανύουν τα ίδια στάδια. Οι ανάγκες διαφοροποιούνται ανάλογα με το πολιτιστικό πλαίσιο. Η οικογένεια είναι ένα μικρό κοινωνικό σύστημα, δυναμικό, που αλλάζει με πολλούς τρόπους μέσα στο χρόνο.

Το να είσαι γονιός σήμερα, με τις τόσο πολλές κοινωνικοοικονομικές απαιτήσεις της ζωής και τους ταυτόχρονα διαφορετικούς συνδυαζόμενους ρόλους, δεν είναι εύκολο. Εκτός από ένστικτο

και αγάπη, χρειάζονται ενημέρωση και στήριξη (Χουρδάκη, 2000). Οι αλλαγές σε όλα τα επίπεδα της κοινωνικής ζωής, που συμπεριλαμβάνουν αλλαγές στη δομή, τον τρόπο λειτουργίας και την κατανομή των ρόλων μέσα στην οικογένεια, μας υποχρεώνουν σε πολλαπλές και πολλές φορές όχι ανώδυνες προσαρμογές. Οι γονείς μέσα στις νέες συνθήκες που διαμορφώνονται αναλαμβάνουν πολύπλοκους ρόλους που τους φέρνουν συχνά αντιμέτωπους με ποικίλα διλήμματα σχετικά με την ανατροφή και τη διαπαιδαγώγηση των παιδιών τους.

Ο Τσιάντης (1987) αναφέρει ότι το να είναι σήμερα κάποιος γονέας είναι μια πολύπλοκη και απαιτητική διαδικασία και δεν αρκεί μόνο το γεγονός ότι και ο ίδιος ήταν κάποτε παιδί, ειδικά μάλιστα όταν ο τρόπος με τον οποίο έζησε κάποια πράγματα ο ίδιος ως παιδί μπορεί να μην ήταν ικανοποιητικός ή να ήταν ακόμη και τραυματικός. Δεν αρκεί, λοιπόν, το γεγονός ότι οι ίδιοι οι γονείς υπήρξαν κάποτε παιδιά για να λειτουργούν σήμερα ικανοποιητικά στο γονεϊκό τους ρόλο.

Έρευνες που έχουν διεξαχθεί στο Πανεπιστήμιο Αθηνών από το 1999 μέχρι σήμερα μελέτησαν τη μεταβολή των οικογενειακών αξιών στην Ελλάδα. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι σε όλη την Ελλάδα άνθρωποι διαφόρων ηλικιών απορρίπτουν μόνο μία μεταβλητή των οικογενειακών αξιών που αφορά στην ενότητα *Ιεραρχικοί ρόλοι του πατέρα και της μητέρας*. Πιο συγκεκριμένα, οι έφηβοι και οι φοιτητές, ιδιαίτερα μάλιστα οι γυναίκες, απορρίπτουν σε μεγαλύτερο βαθμό τις συνδεδεμένες με τον πατριαρχικό ρόλο και τη δύναμη του πατέρα αξίες. Επίσης, οι κάτοικοι των μεγάλων αστικών κέντρων διαφωνούν περισσότερο με τις αξίες αυτές, σε σύγκριση με τους κατοίκους μικρών πόλεων στην ελληνική επαρχία. Αποτελέσματα της αλλαγής αυτών των αξιών είναι, για παράδειγμα, η διατύπωση πολλών παραπόνων από τους ενήλικες για την ανυπακοή των εφήβων, την έλλειψη σεβασμού κλπ. (Γεώργας, 2006). Άλλες όμως οικογενειακές αξίες που έχουν γίνει αποδεκτές από τους εφήβους και τους φοιτητές, είναι εκείνες που αφορούν στις *θετικές οικογενειακές σχέσεις και το φιλότιμο* (π.χ. «οι γονείς δεν πρέπει να μαλώνουν μπροστά στα παιδιά τους», «πρέπει να είμαστε φιλότιμοι», «τα προβλήματα της οικογένειας λύνονται μέσα στην οικογένεια») και τις *υποχρεώσεις των παιδιών προς την οικογένεια και τους συγγενείς* (π.χ. «οι γονείς έχουν την υποχρέωση να φροντίζουν τα παιδιά τους», «τα παιδιά έχουν την υποχρέωση να φροντίσουν τους γονείς όταν γεράσουν», «τα παιδιά πρέπει να δουλεύουν για να βοηθούν την οικογένεια», «τα μέλη της οικογένειας πρέπει να διατηρούν καλές σχέσεις με τους συγγενείς»).

Καταλήγοντας είναι εμφανές ότι οι έφηβοι και οι φοιτητές δεν απορρίπτουν συλλήβδην όλες τις παραδοσιακές οικογενειακές αξίες αλλά μόνον αυτές που έχουν σχέση με την αυστηρή ιεράρχηση των ρόλων του πατέρα και της μητέρας, με τον απόλυτο έλεγχο των οικονομικών του σπιτιού από τον πατέρα, τον αυταρχικό ρόλο του πατέρα και την υποδεέστερη θέση της μητέρας στην οικογένεια. Αξίες που αφορούν στην αλληλοβοήθεια και τις

υποχρεώσεις μεταξύ των μελών είναι αποδεκτές από τους νέους σήμερα, εύρημα που καταδεικνύει τη συναισθηματική συνοχή μεταξύ των μελών της.

Δραστηριότητα 5

Να εντοπίσετε τις οικογενειακές αξίες που έχουν μεγαλύτερη σημασία στην οικογένειά σας και να αναφέρετε τις διαφορές που παρατηρούνται από γενιά σε γενιά (παππούδες-γονείς-παιδιά).

Σκοπός της δραστηριότητας είναι:

- Να εντοπιστούν οι πιο σημαντικές οικογενειακές αξίες σε ένα οικογενειακό σύστημα.
- Να προσδιοριστούν οι αλλαγές που προκύπτουν στις οικογενειακές αξίες από γενιά σε γενιά.
- Να συνδέσετε τη σημασία που έχουν οι οικογενειακές αξίες με το πολιτισμικό πλαίσιο που ζείτε.

Έρευνες που έχουν γίνει στην Ελλάδα για να μελετήσουν στοιχεία του οικογενειακού δικτύου, όπως τη γεωγραφική εγγύτητα ανάμεσα σε συγγενείς, τη συχνότητα επισκέψεων και τη συχνότητα τηλεφωνικής επικοινωνίας έδειξαν τα ακόλουθα:

Ένα σημαντικό ποσοστό οικογενειών στην Αθήνα κατοικούν σε παρακείμενους χώρους ή σπίτια με τους συγγενείς τους, όπως συμβαίνει στις μικρές επαρχιακές πόλεις και τα χωριά. Στην Αθήνα, αν και φαινομενικά οι οικογένειες φαίνονται να είναι πυρηνικής μορφής, με το να κατοικούν οι γονείς και τα παιδιά στο ίδιο σπίτι, στην πραγματικότητα έχουν σε διπλανά σπίτια, διαμερίσματα ή κοντινές γειτονιές στενούς συγγενείς, δηλαδή παππούδες, θείους, ξαδέλφια κ.ά. Είναι εύλογο λοιπόν ότι ακόμα και στις μεγάλες πόλεις η ελληνική πυρηνική οικογένεια σήμερα διατηρεί στοιχεία από την εκτεταμένη παραδοσιακή οικογένεια. Το νέο αυτό σχήμα ονομάζεται αστική εκτεταμένη οικογένεια (Γεώργας, 2002). Όσον αφορά στην προσωπική επαφή μεταξύ των μελών στην οικογένεια, τα μέλη της πυρηνικής οικογένειας στην Αθήνα φαίνεται να διατηρούν σε αρκετά μεγάλο ποσοστό (40,4%) επικοινωνία με τους παππούδες, αν λάβουμε υπόψη τον τρόπο ζωής που περιλαμβάνει τις μεγάλες αποστάσεις, το κυκλοφοριακό πρόβλημα, τις πολλές ώρες εργασίας εκτός σπιτιού κ.ά. Το εύρημα αυτό δείχνει ότι τα μέλη της πυρηνικής οικογένειας στην Αθήνα δεν είναι απομονωμένα από το συγγενικό τους δίκτυο αλλά επιδιώκουν την αλληλεπίδραση και επικοινωνία μεταξύ τους.

Η τηλεφωνική επικοινωνία με τα μέλη της οικογένειας έδειξε ότι στην Αθήνα υπάρχει επαφή με τους παππούδες (47,8%), τα ξαδέλφια (42,2%) και τους θείους (38,3%). Το εύρημα αυτό επιβεβαιώνει το παραπάνω για τη διατήρηση της επαφής μεταξύ των μελών της οικογένειας ακόμα και στις μεγάλες πόλεις.

Δραστηριότητα 6

Να εντοπίσετε τα οικογενειακά δίκτυα που σας περιβάλλουν και να προσδιορίσετε τις σχέσεις σας (προσωπική επαφή, τηλεφωνική

επικοινωνία, τοπική εγγύτητα) με το άμεσο και το ευρύτερο οικογενειακό σας σύστημα.

Σκοπός της δραστηριότητας είναι:

- Να εντοπιστούν τα στοιχεία του οικογενειακού δικτύου.
- Να προσδιοριστούν οι σχέσεις με τους συγγενείς της πυρηνικής και της εκτεταμένης οικογένειας.
- Να αξιοποιηθούν τα παραπάνω στοιχεία με τα σημαντικά γεγονότα που αφορούν μια οικογένεια (μεταβάσεις, αλλαγή οικογενειακού σχήματος, απώλειες, κρίσεις κ.λπ.).

Συνοψίζοντας, μπορούμε να αναφέρουμε ότι όσον αφορά στη δομή και σε κάποιες διαστάσεις της λειτουργίας της ελληνικής οικογένειας έχουμε μια μεταφορά του παραδοσιακού σχήματος της εκτεταμένης οικογένειας από τις μικρές επαρχιακές πόλεις και χωριά στα μεγάλα αστικά κέντρα, ώστε να μπορούμε να χαρακτηρίσουμε το νέο αυτό σχήμα που εμφανίζεται στα αστικά κέντρα σήμερα **εκτεταμένη αστική οικογένεια** (Γεώργας, 2006). Τέλος, σημαντικές οικογενειακές αξίες, όπως είναι οι σχέσεις των μελών στην οικογένεια και οι υποχρεώσεις των παιδιών προς την οικογένεια και τους συγγενείς, εξακολουθούν να ισχύουν στις μέρες μας, ακόμα και στους νέους. Η προσωπική επαφή, η τηλεφωνική επικοινωνία και η τοπική εγγύτητα χαρακτηρίζουν τις σχέσεις των μελών, όχι μόνο στην πυρηνική αλλά και στην εκτεταμένη οικογένεια καταρρίπτοντας τους πιθανούς μύθους για κρίση του οικογενειακού θεσμού.

2.1.2. ΣΧΗΜΑΤΑ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ

Ο σύμβουλος/συντονιστής μιας ομάδας γονέων πρέπει να έχει υπόψη του όλα τα οικογενειακά σχήματα που συναντάμε στην Ελλάδα σήμερα, προκειμένου να είναι σε θέση να παρέχει τις απαραίτητες πληροφορίες και γνώσεις στους γονείς, να τους κινητοποιήσει συναισθηματικά και να αποφύγει τυχόν προκαταλήψεις και στερεότυπα στο έργο του. Πάρα πολύ συχνά συναντάμε το φαινόμενο ο σύμβουλος/συντονιστής να κάνει υποθέσεις για ένα μέλος οι οποίες στηρίζονται σε στερεοτυπικές αντιλήψεις, όπως για π.χ. ότι όλοι οι γονείς ανήκουν σε πυρηνικές οικογένειες, ότι τα παιδιά των διπυρηνικών οικογενειών αντιμετωπίζουν περισσότερες δυσκολίες από άλλα παιδιά κ.ο.κ. Επίσης, η ενημέρωση για τα σχήματα οικογένειας βοηθάει το σύμβουλο να μπορεί να διερευνήσει τις αλληλεπιδράσεις μεταξύ των μελών και να πάρει πληροφορίες για τα «σημαντικά» πρόσωπα στη ζωή ενός παιδιού, τη συναισθηματική εγγύτητα με συγγενείς, την προσωπική επικοινωνία και την τοπική εγγύτητα με συγγενείς.

Τα οικογενειακά σχήματα που συναντάμε στην ελληνική κοινωνία στις μέρες μας είναι τα ακόλουθα:

Η πυρηνική οικογένεια που περιλαμβάνει τους γονείς και τα παιδιά (δύο γενεές).

Η εκτεταμένη οικογένεια που περιλαμβάνει τρεις ή περισσότερες γενιές προσώπων που συνδέονται μεταξύ

τους με δεσμούς καταγωγής, σε οριζόντιο και κάθετο επίπεδο π.χ., από τους δύο ή τον ένα γονέα, τα άγαμα τέκνα τους, τα έγγαμα τέκνα τους και τα παιδιά των τέκνων αυτών (κάθετα εκτεταμένη οικογένεια) και επίσης τους πλάγιους συγγενείς, τους συζύγους τους και τα τέκνα τους (οριζόντια εκτεταμένη οικογένεια).

 Η εκτεταμένη αστική οικογένεια που δομικά είναι πυρηνική, λειτουργικά όμως διατηρεί στοιχεία από την εκτεταμένη οικογένεια.

 Η διπυρηνική οικογένεια που αποτελείται από τις οικογένειες των δύο διαζευγμένων γονέων και τα παιδιά τους.

 Η μονογονεϊκή οικογένεια που απαρτίζεται συνήθως από τους άγαμους ή χήρους γονείς και τα τέκνα τους.

 Η χωλή οικογένεια, η οποία αποτελεί ένα ακόμη σχήμα που συναντάμε σήμερα με τις συνεχείς μετακινήσεις και τη συνεχή απουσία λόγω επαγγελματικών υποχρεώσεων ενός ή και των δύο γονέων. Η χωλή οικογένεια χαρακτηρίζεται από την απουσία αλλά όχι τη συναισθηματική απόσταση μεταξύ των μελών (Γεώργας, 1999. 2000. 2002. Γιώτσα, 2003. Γεώργας, Γκαρή, Μυλωνάς, 2004. Γεώργας, Μπεζεβέγκης, και Γιώτσα, 2006).

Δραστηριότητα 7

Να ζωγραφίσετε μια οικογένεια.

Από ποια άτομα αποτελείται;

Είναι η δική σας οικογένεια; Είναι μια φανταστική οικογένεια;

Είναι μήπως μία ιδανική οικογένεια, όπως, για παράδειγμα, θα θέλατε να είναι;

Μιλήστε για τα πρόσωπα που έχετε ζωγραφίσει;

Ποιος βρίσκεται δίπλα σε ποιον;

Πού βρίσκεστε εσείς (στην περίπτωση που είναι η δική σας οικογένεια);

Σκοπός της δραστηριότητας είναι:

- Να εντοπιστούν τα πρόσωπα που βρίσκονται συναισθηματικά κοντά με το άτομο που ζωγραφίζει.

- Να προσδιοριστούν οι συναισθηματικές σχέσεις μεταξύ των μελών της οικογένειας.

Προσοχή! Αν η άσκηση αυτή δοθεί σε κάποιο άτομο, δεν προσπαθούμε να υποδείξουμε να ζωγραφίσει την πραγματική του οικογένεια. Αφήνουμε ελεύθερο το άτομο να ζωγραφίσει ό,τι εκείνο επιθυμεί χωρίς καμία κριτική από την πλευρά μας!

Δραστηριότητα 8

Να ζωγραφίσετε τα μέλη της οικογένειά σας να κάνουν κάτι.

Μιλήστε για τα πρόσωπα που έχετε ζωγραφίσει.

Τι κάνει το κάθε πρόσωπο;

Τι σκέφτεται το κάθε πρόσωπο;

Τι επιθυμεί κάθε πρόσωπο;

Τι έκανε κάθε πρόσωπο πριν από αυτό που κάνει στη ζωγραφιά;
Τι θα κάνει μετά;
Ποιος κοιτάζει ποιον στο σχέδιο;

Σκοπός της δραστηριότητας είναι:

- Να προσδιοριστούν οι ρόλοι και οι λειτουργίες των μελών.
- Να προσδιοριστούν τα συναισθήματα των μελών.
- Να προσδιοριστούν οι αλληλεπιδράσεις και η επικοινωνία των μελών.

ΣΧΟΛΕΣ
ΓΟΝΕΩΝ

2.1.3. ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΉ ΓΟΝΕΩΝ»

Ο γονεϊκός ρόλος θεωρείται ένας από τους πιο σημαντικούς ρόλους που το άτομο αναλαμβάνει σε όλη τη διάρκεια της ζωής του και επιδρά καθοριστικά στη διαμόρφωση της προσωπικότητας και της συμπεριφοράς του παιδιού. Το πρόγραμμα «Συμβουλευτική Γονέων» στοχεύει να υποστηρίξει τους γονείς στο δύσκολο ρόλο που έχουν αναλάβει, προσφέροντας γνώσεις και ευκαιρίες για προβληματισμό και ανταλλαγή εμπειριών σε θέματα σχετικά με την οικογένεια, τις σχέσεις γονέων παιδιών και τη συνεργασία οικογένειας-σχολείου. Στο πρόγραμμα αυτό λειτουργούν διάφορα επιμορφωτικά προγράμματα που εστιάζουν στην επικοινωνία μέσα στην οικογένεια, στη συνεργασία σχολείου-οικογένειας, στην αντιμετώπιση των στερεοτύπων στην κοινωνία μας, στη συμβουλευτική γονέων παιδιών με ειδικές ανάγκες, στον επαγγελματικό προσανατολισμό, στις διαφυλικές σχέσεις, στην τρίτη ηλικία κ.ά.

Το πρόγραμμα «Συμβουλευτική Γονέων» υλοποιείται με τη λειτουργία τμημάτων τα οποία διαρκούν συγκεκριμένες ώρες ανάλογα με τη θεματολογία που ακολουθείται. Τα τμήματα συμβουλευτικής γονέων έχουν ως στόχο τη συστηματική ευαισθητοποίηση και ενημέρωση των γονέων και στη συνέχεια τη σταδιακή διαφοροποίηση των στάσεών τους σε θέματα που τους

απασχολούν. Το πρόγραμμα απευθύνεται σε γονείς παιδιών όλων των ηλικιών, κάθε εθνικής προέλευσης, ηλικίας και μόρφωσης, αλλά και σε μελλοντικούς γονείς. Τα τμήματα αποτελούνται από 23 άτομα, των οποίων η παρακολούθηση είναι χωρίς οικονομική επιβάρυνση. Η συχνότητα των συναντήσεων είναι σε εβδομαδιαία βάση ή σε δεκαπενθήμερη βάση, ανοσύμβουλος/συντονιστής πρέπει να μετακινείται λόγω αποστάσεως (π.χ. νησιά απομακρυσμένα). Με τη συχνή παρουσία τους στην ομάδα, οι γονείς δημιουργούν σχέσεις μεταξύ τους, ενεργητικά ανταλλάσσουν απόψεις, εμπειρίες, προτείνουν και βρίσκουν λύσεις στα θέματα που τους απασχολούν. Σε ατμόσφαιρα που γίνεται βαθμιαία φιλική, κάθε γονέας έχει τη δυνατότητα να παρουσιάσει τις απόψεις του, να ακούσει τις αντίστοιχες θέσεις των άλλων γονέων, τις βιωματικές εμπειρίες του και τελικά τις απόψεις της επιστήμης δια μέσου του συντονιστή-ψυχολόγου. Η διάρκεια των συναντήσεων είναι 2-2,5 ώρες περίπου. Η θεματολογία προσδιορίζεται αφενός από τη φύση του προγράμματος και αφετέρου από τις ανάγκες των ίδιων των γονέων, οι οποίες προσδιορίζονται κατά την πρώτη συνάντηση. Έρχεται στην επιφάνεια, αυθόρμητα, σταδιακά, καθώς με το διάλογο τα μέλη της ομάδας παρουσιάζουν τον προβληματισμό, τις απορίες, τις αντιρρήσεις τους. Η θεματολογία διαφοροποιείται ανάλογα με τις συνθήκες, τα ενδιαφέροντα και τη δυναμική της ομάδας.

Το έργο έχει ως στόχο να υποστηρίξει τους γονείς στο ρόλο τους προσφέροντάς τους γνώσεις και ευκαιρίες για προβληματισμό και ανταλλαγή εμπειριών σε θέματα που τους απασχολούν. Πιο συγκεκριμένα, μέσω της συστηματικής ευαισθητοποίησης και ενημέρωσης, οι ειδικοί εκπαιδευτικοί στόχοι του προγράμματος είναι οι ακόλουθοι (Κόκκος, 2007β):

Σε επίπεδο γνώσεων:

Η βελτίωση των γνώσεων των γονέων σχετικά με τις ψυχικές, κοινωνικές, πνευματικές και άλλες ανάγκες των παιδιών σε κάθε στάδιο ανάπτυξής τους.

Η βελτίωση των γνώσεων των γονέων στην ανάπτυξη δεξιοτήτων για την έγκαιρη διάγνωση και αντιμετώπιση δύσκολων συμπεριφορών των παιδιών τους.

Σε επίπεδο ικανοτήτων:

Η απόκτηση και η βελτίωση των ικανοτήτων των γονέων έτσι, ώστε να μπορούν να υποστηρίξουν τα παιδιά τους για να αντεπεξέλθουν στις απαιτήσεις του νηπιαγωγείου, δημοτικού, γυμνασίου και λυκείου.

Σε επίπεδο στάσεων:

Η βελτίωση της επικοινωνίας μέσα στην οικογένεια.

Η ουσιαστική επικοινωνία των γονέων με το σχολείο.

Η ενθάρρυνση της συμμετοχής των γονέων στις σχολικές δραστηριότητες και της συνεργασίας τους με τους εκπαιδευτικούς των σχολείων για την αποτελεσματικότερη παροχή βοήθειας στα παιδιά τους.

2.1.4. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΩΝ ΟΜΑΔΩΝ ΓΟΝΕΩΝ

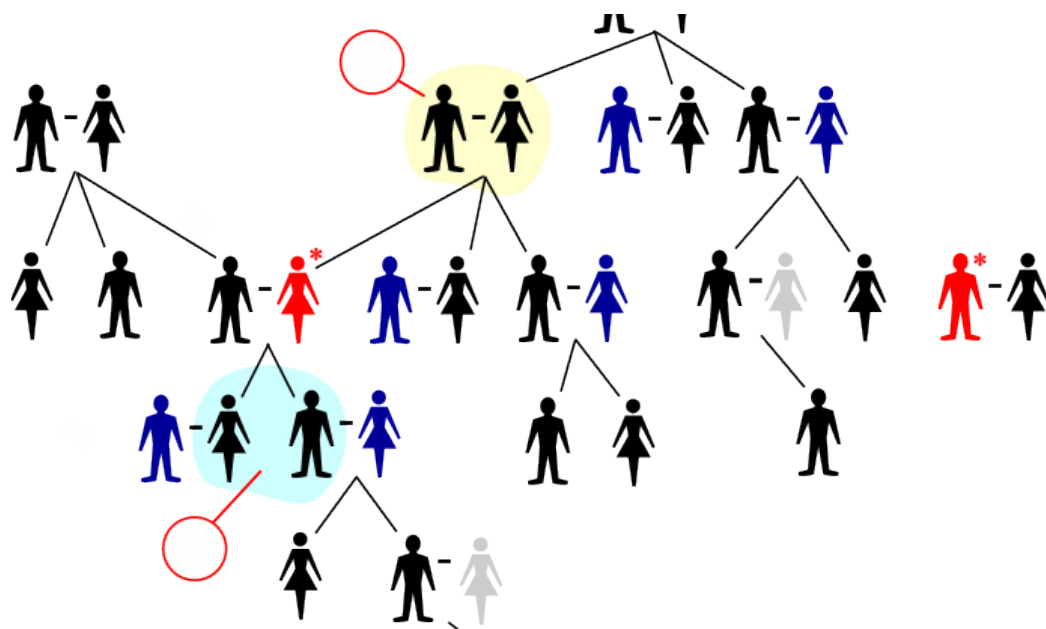
Η μεθοδολογία και η διαδικασία των ομάδων γονέων εντάσσεται στην ομαδική συμβουλευτική, η οποία είναι μια διαπροσωπική διαδικασία που περιλαμβάνει τον συντονιστή και τα μέλη της ομάδας, τα οποία έχουν κάτι κοινό μεταξύ τους (Μαλικιώση-Λοΐζου, 1999), όπως η γονεϊκή ιδιότητα, οι κοινοί προβληματισμοί για τα παιδιά τους, η ηλικία των παιδιών τους, πιθανόν κοινές στάσεις, αξίες κ.ά.

Πιο συγκεκριμένα μία συνάντηση ομάδας γονέων ακολουθεί την παρακάτω δομή:

1. Θεωρητική τεκμηρίωση.
2. Βιωματική άσκηση.
3. Ανταλλαγή απόψεων.
4. Συζήτηση-Κλείσιμο.

Στην αρχή της ομάδας ο σύμβουλος/συντονιστής αναπτύσσει θεωρητικά το θέμα που έχει επιλέξει σε συνεργασία με τους γονείς. Στη συνέχεια ακολουθεί διαλογική συζήτηση και ανταλλαγή απόψεων μεταξύ των γονέων και του εκπαιδευτή/συντονιστή και κάποιες φορές, για να διευκολυνθεί η δυναμική της ομάδας, ο σύμβουλος/συντονιστής προτείνει να κάνουν τα μέλη της ομάδας μία βιωματική άσκηση σχετική με το θέμα που έχει επιλεγεί. Είναι σημαντικό οι ασκήσεις που επιλέγουν οι εκπαιδευτές να ποικίλουν ως προς τον αριθμό των ατόμων, δηλαδή να γίνονται ατομικά, σε ζευγάρια, σε υποομάδες ή από όλη την ομάδα (Γιώτσα, 2005).

Οι ασκήσεις είναι δομημένες προτάσεις που κάνει ο εκπαιδευτής προς τα μέλη της ομάδας. Λαμβάνουν χώρα σε συγκεκριμένο τόπο και χρόνο και έχουν συγκεκριμένες οδηγίες. Οι ασκήσεις δίνουν τη δυνατότητα στα μέλη της ομάδας να έρχονται σε επαφή με τον εαυτό τους και με τους άλλους. Μέσα από τις βιωματικές ασκήσεις το κάθε άτομο που συμμετέχει έρχεται σε επαφή με τα συναισθήματά του, τις αντιδράσεις του και αποκτάει γνώσεις μέσω της άμεσης εμπειρίας. Πιο αναλυτικά, θα παρουσιαστούν διάφορες βιωματικές ασκήσεις στο Κεφάλαιο 4 για την ανάπτυξη της δυναμικής της ομάδας ανάλογα με τη φάση εξέλιξης που βρίσκεται η ομάδα.

2.1.5. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΟΥ ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗ ΣΤΙΣ ΟΜΑΔΕΣ ΣΧΟΛΩΝ ΓΟΝΕΩΝ

Ο σύμβουλος/συντονιστής μιας ομάδας γονέων είναι σημαντικό να εστιάσει στη δημιουργία μίας φιλικής ατμόσφαιρας, στην οποία οι συμμετέχοντες γονείς νιώθουν άνεση, ασφάλεια και στη συνέχεια σιγουριά. Ο σύμβουλος/συντονιστής παίζει τον πρωταρχικό ρόλο στην ανάπτυξη στενών και φιλικών σχέσεων μεταξύ των μελών, ώστε τα άτομα να νιώθουν εμπιστοσύνη για να εκθέσουν τις εμπειρίες τους και να ανταλλάξουν απόψεις.

Πιο συγκεκριμένα ο σύμβουλος/συντονιστής πρέπει να:

- Καλωσορίζει τα μέλη της ομάδας σαν ίσους, με το μικρό τους όνομα, αν είναι εφικτό.
- Αντιμετωπίζει όλα τα μέλη ισότιμα χωρίς διακρίσεις.
- Δέχεται κάθε κουβέντα ως σημαντική που συμβάλει στην ανταλλαγή απόψεων και ιδεών.
- Εξασφαλίζει τη συμμετοχή όλων στις συζητήσεις παροτρύνοντας τα μέλη να μιλήσουν.
- Παροτρύνει τα μέλη να συμμετέχουν στις βιωματικές ασκήσεις.

Πολλές πρακτικές λεπτομέρειες είναι σημαντικές για την εύρυθμη λειτουργία μίας ομάδας. Ο χώρος πρέπει να είναι άνετος και φωτεινός, οι θέσεις να είναι διατεταγμένες σε κύκλο, ο σύμβουλος/συντονιστής κάθεται και αυτός σε μία θέση όπως όλα τα μέλη της ομάδας. Η συχνότητα και η διάρκεια των συναντήσεων είναι καθορισμένες χωρίς αλλαγές. Επίσης είναι σημαντικό να γίνει κατανοητό στους συμμετέχοντες, από την πρώτη συνάντηση, ποιο είναι το αντικείμενο του προγράμματος, πώς αναπτύσσεται η θεματολογία, πόσο χρόνο διαρκεί το πρόγραμμα στο οποίο συμμετέχουν, για ποιο λόγο υπάρχουν βιωματικές ασκήσεις και πού αποσκοπούν. Είναι βοηθητικό να τονιστεί ότι η δομή κάθε συνάντησης είναι με τέτοιο τρόπο σχεδιασμένη για να βοηθηθούν οι γονείς να ανταλλάξουν απόψεις, σκέψεις, συναισθήματα, ιδέες και να γνωριστούν καλύτερα μεταξύ τους. Απώτερος σκοπός της συμμετοχής των γονέων στα διάφορα επιμορφωτικά προγράμματα «Συμβουλευτικής Γονέων» είναι η βελτίωση της επικοινωνίας με τα παιδιά τους και τα άλλα μέλη στην οικογένεια, η κατανόηση και η καλλιέργεια ενσυναίσθησης στο οικογενειακό σύστημα. Η συμμετοχή των γονέων δεν εξασφαλίζει την παροχή συμβουλών και έτοιμων λύσεων από την πλευρά του συμβούλου/συντονιστή αλλά τη δυνατότητα από την πλευρά των γονέων να βρίσκουν απαντήσεις στα θέματα που τους απασχολούν και τρόπους που ταιριάζουν καλύτερα στη δική τους οικογένεια («Δε θα σου δώσω το ψάρι που θα φας, θα σε μάθω όμως να ψαρεύεις»).

Η θέσπιση βασικών κανόνων είναι σημαντική για την καλή λειτουργία μίας ομάδας. Για παράδειγμα, τα μέλη είναι σημαντικό να έρχονται την ώρα έναρξης που έχει καθοριστεί η ομάδα. Είναι σημαντικό να τονιστεί ότι όλοι ακούμε τη γνώμη του άλλου, χωρίς να διακόπτουμε. Όλοι έχουμε το δικαίωμα να μη συμμετέχουμε, αν δεν το επιθυμούμε. Αν διαφωνούμε με τη γνώμη κάποιου, ποτέ δεν επικρίνουμε τον άλλον, απλά εκφράζουμε τη δική μας άποψη.

Είναι σημαντικό επίσης να επισημανθεί η αλληλοεκτίμηση και ο σεβασμός στα προσωπικά δεδομένα των μελών με την τήρηση της εχεμύθειας. Η τήρηση των βασικών κανόνων είναι απαραίτητη ιδιαίτερα στην περίπτωση που παρουσιαστούν διαφωνίες μεταξύ των μελών (π.χ. ένα μέλος αμφισβητεί την άποψη ενός άλλου μέλους, επικρίνει κάποιο μέλος επειδή καθυστερεί, διακόπτει τη ροή της ομάδας και απαιτεί να μάθει τι έχει προηγηθεί). Ίσως χρειαστεί να προστεθούν και κάποιοι άλλοι κανόνες κατά τη διάρκεια των συναντήσεων, με τη σύμφωνη πάντα γνώμη της ομάδας.

Η αποφυγή της κριτικής από την πλευρά του συμβούλου/ συντονιστή είναι επίσης σημαντική. Είναι πιθανόν να διαφωνεί ο σύμβουλος/συντονιστής με κάποια άποψη. Η διακριτικότητα από την πλευρά του και η έκφραση της άποψής του πρέπει να γίνεται με ευγένεια.

Η ειλικρίνεια από την πλευρά του συμβούλου/συντονιστή είναι πάντα πολύ καλύτερη από την απόκρυψη της αλήθειας. Για παράδειγμα, εάν προκύψουν ερωτήσεις που δε γνωρίζετε την απάντηση, μπορείτε να πείτε στα μέλη ότι θα το κοιτάξετε και θα τους δώσετε την απάντηση την επόμενη φορά.

Η παρότρυνση για συμμετοχή όλων των μελών βοηθάει την καλή λειτουργία της ομάδας. Πολύ συχνά κάποια μέλη, λόγω επαγγελματικής ιδιότητας ή ευχέρειας λόγου, είναι πιθανόν να κυριαρχήσουν στην ομάδα μονοπωλώντας το χρόνο. Ο σύμβουλος/συντονιστής μπορεί να θέσει ερωτήσεις που να κινητοποιήσουν και τους άλλους να μιλήσουν, όπως για παράδειγμα «να ακούσουμε και τους άλλους;» ή «οι υπόλοιποι τι λένε;» ή «θα ήθελες να μιλήσεις Ελένη, Μαρία, Δημήτρη κ.λπ.;».

Η υπομονή στο χρόνο που χρειάζονται οι γονείς για να επεξεργαστούν ένα θέμα, η ακρίβεια στην τήρηση του χρόνου σε μία βιωματική άσκηση, όπως και η επαναφορά των ορίων παίζουν σημαντικό ρόλο, ιδιαίτερα όταν οι συζητήσεις αρχίζουν να παρεκκλίνουν και τα άτομα αρχίζουν να εξιστορούν γεγονότα που δε συνδέονται με το θέμα. Στην περίπτωση αυτή ο σύμβουλος/συντονιστής είναι σημαντικό με ευγένεια να υπενθυμίσει το σκοπό της άσκησης ή του θέματος που συζητείται λέγοντας, για παράδειγμα, «αυτό που λες, Μ., είναι ενδιαφέρον, όμως θα μπορούσαμε να το συζητήσουμε μια άλλη φορά, μιας και σήμερα συζητάμε ...». Τέλος, είναι σημαντικό να είναι ο σύμβουλος/συντονιστής προσιτός σε όλους.

Σχετικά με τα χαρακτηριστικά του συντονιστή μίας ομάδας, σε έρευνα που διεξήχθη σε ομάδες σχολών γονέων που αποτελούνταν από 109 γονείς παιδιών νηπιακής, σχολικής και εφηβικής ηλικίας (Γιώτσα, Ζεργιώτης, 2010), στην ερώτηση «ποια χαρακτηριστικά πρέπει να έχει ο συντονιστής» οι γονείς απάντησαν τα εξής με τη σειρά που ακολουθούν:

- Να έχει κατανόηση.
- Να είναι φιλικός.
- Να είναι ευχάριστος και χαμογελαστός.
- Να είναι υποστηρικτικός.
- Να συμπεριφέρεται με σεβασμό και εκτίμηση.
- Να είναι διακριτικός και ευγενικός.
- Να είναι μία «φωτεινή παρουσία».

- Να εμπνέει εμπιστοσύνη.
- Να έχει γνώσεις, να ξέρει τη δουλειά του.

Συνοψίζοντας, είναι φανερή η σημαντικότητα της «συμβουλευτικής σχέσης» που αναπτύσσεται μεταξύ του συμβούλου/συντονιστή και των μελών της ομάδας.

Δραστηριότητα 9

Να αναφέρετε κάποιο περιστατικό σύγκρουσης/διαφωνίας μεταξύ των μελών που παρουσιάστηκε μέσα σε μία ομάδα που ήσασταν συντονιστής και να αναλύσετε τον τρόπο που το αντιμετωπίσατε.

Σκοπός της δραστηριότητας είναι:

- Να εξασκηθούν οι σύμβουλοι/συντονιστές στον τρόπο αντιμετώπισης φαινομένων σύγκρουσης μέσα στην ομάδα.
- Να αναγνωρίσουν την ύπαρξη δυσκολιών σε μία ομάδα ως φαινόμενα που αναδύονται σε κάθε ομάδα.

Δραστηριότητα 10

Στην εναρκτήρια συνάντηση με τους γονείς κάποιο μέλος αμφισβητεί την παρουσία σας λόγω ηλικίας στο συντονισμό μιας ομάδας λέγοντας:

«Μα καλά, είστε πολύ νέος/α, έχετε παιδιά; Πώς θα μπορέσετε να μας βοηθήσετε;»

Πώς θα αντιμετωπίζατε το παραπάνω περιστατικό;

Σκοπός της δραστηριότητας είναι:

- Να αντιληφθούν οι σύμβουλοι/συντονιστές ότι τα φαινόμενα διαφωνιών, αμφισβήτησης ή συγκρούσεων μέσα σε μία ομάδα μπορεί να αφορούν και το συντονιστή.
- Να εξασκηθούν στην αντιμετώπιση φαινομένων σύγκρουσης.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Γεώργας, Δ. (1999). Ψυχολογικές διαστάσεις της σύγχρονης οικογένειας. *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, 98-99, 21-47.

Γεώργας, Δ. (2000). Η ψυχοδυναμική της οικογένειας στην Ελλάδα: Ομοιότητες και διαφορές με άλλες χώρες. Στο Α. Καλαντζή-Αζίζι και Η. Γ. Μπεζεβέγκης (Επιμ. Έκδ.). *Θέματα επιμόρφωσης/ ευαισθητοποίησης στελεχών ψυχικής υγείας παιδιών και εφήβων* (σελ. 115-118). Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Γεώργας, Δ. (2002). Πόσο έχει αλλάξει η ελληνική οικογένεια; Πανεπιστήμιο Αιγαίου. Στο Ν. Πολεμικού, Μ. Καϊλα και Φ. Καλαβάση (Επιμ. Έκδ.), *Εκπαιδευτική, οικογενειακή και πολιτική ψυχοπαθολογία: τόμος Β' Αποκλίνουσες διαστάσεις στο χώρο της οικογένειας* (σελ. 29-54). Αθήνα: Ατραπός.

Γεώργας, Δ. (2006). Η ελληνική οικογένεια. Στο *Παιδί, οικογένεια, σχολείο*. Αθήνα: Γενική Γραμματεία Εκπαίδευσης Ενηλίκων – ΙΔΕΚΕ.

Γεώργας, Δ., Γκαρή, Α., Μυλωνάς, Κ. (2004). Σχέσεις με συγγενείς στην ελληνική οικογένεια. Στο Λ. Μουσούρου και Μ. Στρατηγάκη (Επιμ. Έκδ.) *Ζήτημα Οικογενειακής πολιτικής: Θεωρητικές αναφορές και εμπειρικές διερευνήσεις* (σελ. 189-225). Αθήνα: Gutenberg.

Γεώργας, Δ., Μπεζεβέγκης, Η., και Γιώτσα, Α. (2006). *Παιδί, οικογένεια, σχολείο*. Αθήνα: Γενική Γραμματεία Εκπαίδευσης Ενηλίκων – ΙΔΕΚΕ.

Γεώργας, Δ., Μπεζεβέγκης, Η., Γιώτσα, Α. & Γεωργίου, Α. (2007). Η δια βίου εκπαίδευση και οι Σχολές Γονέων. *Δια Βίου Επιστημονική Επιθεώρηση Για τη Δια Βίου Μάθηση*, 1, σελ. 59-79.

Γιώτσα, Α. (2003). Διαμόρφωση ψυχολογικών μεταβλητών στην οικογένεια. Μια διαπολιτισμική διερεύνηση. Διδακτορική διατριβή. Τμήμα Φιλοσοφίας Παιδαγωγικής Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Αθηνών.

Γιώτσα, Α. (2005). Η σημασία των βιωματικών ασκήσεων για την ανάπτυξη της δυναμικής της ομάδας στο πρόγραμμα «Σχολείο και Οικογένεια». Ανακοίνωση στο 10ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχολογικής Έρευνας. Ιωάννινα.

Γιώτσα, Α., Ζεργιώτης, Α. (2010). Δεν μαθαίνουν μόνο τα παιδιά, μαθαίνουν και οι γονείς. Ανακοίνωση στο 5ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ε.Λ.Λ.Ι.Ε.Π.Ε.Κ. «Μαθαίνω πως να μαθαίνω», Αθήνα.

Erikson, E. (1950). *Childhood and society*. New York: Norton.

Κατάκη, Χ. (1984). *Οι τρεις ταυτότητες της ελληνικής οικογένειας*.

Αθήνα: Κέδρος.

Κόκκος, Α. (2003). Ο μετασχηματισμός των στάσεων και ο ρόλος του εμπυχωτή. Στο Εκπαίδευση Ενηλίκων (επιμ. Δ. Βεργίδης). Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Κόκκος, Α. (2007α). Οι εκπαιδευτικές τεχνικές. Στο Εκπαιδευτικό Υλικό για τους εκπαιδευτές θεωρητικής κατάρτισης. Τόμος 1. Αθήνα: Εθνικό Κέντρο Πιστοποίησης Συνεχιζόμενης Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΕκεΠις).

Κόκκος, Α. (2007β). Σκοποί και ειδικοί εκπαιδευτικοί στόχοι του προγράμματος. Στο Οδηγός Σπουδών για τους εκπαιδευτές θεωρητικής κατάρτισης και βασική βιβλιογραφία για την εκπαίδευση ενηλίκων. Αθήνα: Εθνικό Κέντρο Πιστοποίησης Συνεχιζόμενης Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΕκεΠις).

Massoby, E. (1995). Ο ρόλος των γονέων στην κοινωνικοποίηση των παιδιών: Μια ιστορική αναδρομή. Στο Γ. Κουγιουμουτζάκης, Αναπτυξιακή Ψυχολογία, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, Ηράκλειο.

Μαλικιώση-Λοΐζου, Μ. (1999). Συμβουλευτική Ψυχολογία. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Χουρδάκη, Μ. (2000). Οικογενειακή Ψυχολογία. Αθήνα: Leader Books.

Τσιάντης, Ι. (1987). Σύγχρονα θέματα Παιδοψυχιατρικής, Α' μέρος. Ανάπτυξη. Αθήνα: Καστανιώτης.

Κεφάλαιο 3

ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ - ΒΑΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΕΥΚΑΙΡΙΑΣ - Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΟΥ ΨΥΧΟΛΟΓΟΥ - Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΟΥ ΣΤΑΔΙΟΔΡΟΜΙΑΣ ΣΤΑ ΣΧΟΛΕΙΑ ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΕΥΚΑΙΡΙΑΣ

Τα Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ) θεσμοθετήθηκαν στην Ελλάδα με το νόμο 2525/97 προκειμένου να καλύψουν ένα σημαντικό κενό στην εκπαίδευση έχοντας ως αποστολή την υποχρεωτική εκπαίδευση ατόμων 18 ετών και άνω, οι οποίοι έχουν εγκαταλείψει το σχολείο πριν από την ολοκλήρωση της φοίτησής τους (Λύτσιου, 2007). Επίσης, τα ΣΔΕ στοχεύουν στην επανασύνδεση των εκπαιδευομένων με την εκπαίδευση, την αγορά εργασίας καθώς και την προσωπική και κοινωνική τους ανάπτυξη.

Ο θεσμός των ΣΔΕ στην Ελλάδα είναι ο μοναδικός θεσμός μέσα στο πλαίσιο της Δια Βίου Μάθησης που οδηγεί τους εκπαιδευομένους στην απόκτηση τίτλου ισότιμου με το απολυτήριο Γυμνασίου. Μέχρι σήμερα έχουν ιδρυθεί και λειτουργούν 57 ΣΔΕ σε όλη την Ελλάδα και περιφερειακά τμήματα.

Τα Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας δίνουν μία δεύτερη ευκαιρία για εκπαιδευτική και κοινωνική ένταξη σε ενήλικες που προέρχονται από ευάλωτες ή περιθωριοποιημένες κοινωνικές ομάδες.

Η *πρώτη ενότητα* του κεφαλαίου αναφέρεται στις βασικές αρχές και τα βασικά χαρακτηριστικά των ΣΔΕ, στη διάρκεια σπουδών, στο σκοπό και τους στόχους των ΣΔΕ.

Η *δεύτερη ενότητα* αναφέρεται στο ρόλο του Συμβούλου Ψυχολόγου στα ΣΔΕ και στα επίπεδα δράσης του.

Η *τρίτη ενότητα* περιγράφει το ρόλο του Συμβούλου Σταδιοδρομίας στα ΣΔΕ και στους τρόπους παροχής βοήθειας προς τους εκπαιδευομένους.

Λέξεις-Κλειδιά:

	Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας
	Δια Βίου Μάθηση
	Σύμβουλος Ψυχολόγος
	Σύμβουλος Σταδιοδρομίας
	Επαγγελματική καθοδήγηση

Τα Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας της χώρας είναι σχολεία Εκπαίδευσης Ενηλίκων στο πεδίο της Δια Βίου Μάθησης. Τα ΣΔΕ ιδρύονται με κοινή απόφαση των Υπουργών Παιδείας Διά Βίου Μάθησης & Θρησκευμάτων και Οικονομίας & Οικονομικών μετά από εισήγηση του Γενικού Γραμματέα Εκπαίδευσης Ενηλίκων του Υ.Π.Δ.Β.Μ.Θ.

Τμήματα ΣΔΕ είναι δυνατόν να λειτουργούν, μετά από απόφαση

του Γενικού Γραμματέα Εκπαίδευσης Ενηλίκων, εκτός της έδρας του σχολείου και εντός των ορίων του νομού ή όμορου νομού. Ως δομές Εκπαίδευσης Ενηλίκων ανήκουν στη Γενική Γραμματεία Δια Βίου Μάθησης (Γ.Γ.Δ.Β.Μ.) του Υ.Π.Δ.Β.Μ.Θ., η οποία έχει και την ευθύνη λειτουργίας τους. Το εκπαιδευτικό έργο δύναται με απόφαση του Γενικού Γραμματέα Δια Βίου Μάθησης να ανατίθεται προς υλοποίηση στο Ινστιτούτο Διαρκούς Εκπαίδευσης Ενηλίκων (Ι.Δ.ΕΚ.Ε.).

Οι απόφοιτοι των ΣΔΕ λαμβάνουν απολυτήριο τίτλο ισότιμο με τον τίτλο του απολυτηρίου Γυμνασίου.

3.1. Σκοπός-Στόχοι των ΣΔΕ-Βασικές Αρχές – Βασικά Χαρακτηριστικά των ΣΔΕ

Σκοπός των ΣΔΕ είναι η συνολική ανάπτυξη των εκπαιδευομένων και η πληρέστερη συμμετοχή τους στο οικονομικό, κοινωνικό και πολιτισμικό γίγνεσθαι, καθώς και η αποτελεσματικότερη συμμετοχή τους στο χώρο της εργασίας.

Στόχοι των ΣΔΕ είναι:

- α.** Η ολοκλήρωση της υποχρεωτικής εκπαίδευσης πολιτών 18 ετών και άνω.
- β.** Η επανασύνδεση των εκπαιδευομένων με τα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης.
- γ.** Η απόκτηση σύγχρονων γνώσεων, δεξιοτήτων και στάσεων που θα τους βοηθήσουν στην κοινωνική – οικονομική ένταξη και ανέλιξη.
- δ.** Η ενίσχυση της αυτοεκτίμησης των εκπαιδευομένων.
- ε.** Η συμβολή στην ένταξή τους ή στη βελτίωση της θέσης τους στο χώρο της εργασίας.

Για την επίτευξη του σκοπού των ΣΔΕ έχουν υιοθετηθεί τρεις βασικές αρχές ως στοιχεία ταυτότητας του θεσμού:

- α.** Τα εκπαιδευτικά μέσα που αξιοποιούνται για την επίτευξη του βασικού σκοπού είναι ευέλικτα, ώστε να υποστηρίζουν κάθε εκπαιδευόμενο.
- β.** Οι ανάγκες των εκπαιδευομένων προσεγγίζονται εν όλω και όχι εν μέρει. Για να επιτύχουν στην προσπάθειά τους οι εκπαιδευόμενοι, πρέπει να υποστηριχθούν στην αντιμετώπιση δυσκολιών και σε άλλους τομείς, όπως στην υγεία, την οικογένεια, τον εργασιακό χώρο, τον άμεσο κοινωνικό περίγυρο.
- γ.** Το σύνθετο πρόγραμμα και η ποικιλία των εκπαιδευτικών αναγκών, όπως ορίστηκαν, απαιτούν πολυεπίδεξιο εκπαιδευτικό και επιστημονικό δυναμικό, το οποίο να μπορεί να ανταποκριθεί στην πολυπλοκότητα των καθηκόντων που θα του ανατεθεί.

Στο πλαίσιο των παραπάνω αρχών, τα ΣΔΕ:

- α.** Επιδιώκουν να συνεργάζονται και να συμπράττουν με όλους

τους σχετικούς κοινωνικούς φορείς για την ευαισθητοποίηση των κοινωνικών ομάδων στις οποίες απευθύνονται τα σχολεία.

β. Ακολουθούν παιδαγωγικές προσεγγίσεις που εστιάζουν στις ατομικές ανάγκες, τα ενδιαφέροντα και τις ικανότητες των εκπαιδευομένων.

γ. Δίνουν έμφαση στην απόκτηση βασικών γνώσεων και δεξιοτήτων, αλλά και νέων γνώσεων και δεξιοτήτων (ξένες γλώσσες, νέες τεχνολογίες).

δ. Καλλιεργούν κοινωνικές δεξιότητες και βοηθούν τους εκπαιδευομένους να διαμορφώνουν θετικές στάσεις ως ενεργοί πολίτες και μέλη της κοινωνίας σε τοπικό, εθνικό, ευρωπαϊκό και παγκόσμιο επίπεδο.

ε. Διαμορφώνουν ένα ευέλικτο πρόγραμμα σπουδών ώστε να αξιοποιούνται όλοι οι κοινωνικοί χώροι στους οποίους υπάρχει γνώση και συσσωρευμένη εμπειρία (χώροι εργασίας, κοινωνικής συνάθροισης, καλλιτεχνικής δημιουργίας, πολιτιστικών εκδηλώσεων κ.ά.).

στ. Μπορούν να συνεργάζονται μεταξύ τους και να αναπτύσσουν κοινές δράσεις.

3.2. Διάρκεια και Πρόγραμμα Εκπαίδευσης των ΣΔΕ

1. Η χρονική διάρκεια της εκπαίδευσης στα ΣΔΕ είναι 2 σχολικά έτη.

2. Η έναρξη και η λήξη των διδακτικών περιόδων, οι σχολικές εορτές και αργίες, η άδεια συμμετοχής στις γενικές συνελεύσεις του κλάδου των εκπαιδευτικών και οι διακοπές ορίζονται σύμφωνα με τα ισχύοντα στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση.

3. Στα ΣΔΕ υιοθετείται η αρχή των πολυγραμματισμών. Το πρόγραμμα σπουδών των ΣΔΕ είναι ένα ευέλικτο πρόγραμμα εκπαίδευσης ενηλίκων προσαρμοσμένο στις ανάγκες, τα ενδιαφέροντα, τις δυνατότητες και τα κίνητρα των εκπαιδευομένων.

Ο βασικός πυρήνας του προγράμματος σπουδών συγκροτείται από:

- α.** Το Γλωσσικό Γραμματισμό.
- β.** Τον Αριθμητικό Γραμματισμό.
- γ.** Τον Πληροφορικό Γραμματισμό.
- δ.** Τον Περιβαλλοντικό Γραμματισμό.
- ε.** Τον Επιστημονικό Γραμματισμό.
- στ.** Τον Κοινωνικό Γραμματισμό.
- ζ.** Την Πολιτισμική-Αισθητική Αγωγή.

Προβλέπονται, επίσης, δραστηριότητες που σχετίζονται με την ελεύθερη έκφραση των εκπαιδευομένων μέσω των τεχνών και του αθλητισμού με απώτερο στόχο την ποιοτική διαχείριση του ελεύθερου χρόνου τους.

Τα προγράμματα σπουδών είναι ανοικτά και ευέλικτα. Αφετηρία

τους είναι η διάγνωση των αναγκών σε γνώσεις αλλά και δεξιότητες των εκπαιδευομένων. Η γνώση αντιμετωπίζεται ως κοινωνικό αγαθό.

Σε κάθε σχολική μονάδα ορίζεται ένας Σύμβουλος Ψυχολόγος και ένας Σύμβουλος Σταδιοδρομίας. Οι συμβουλευτικές υπηρεσίες έχουν ως στόχο την προσέγγιση των αναγκών των εκπαιδευομένων εν όλω. Είναι σημαντικό να τονιστεί ότι οι εκπαιδευόμενοι στα ΣΔΕ έχουν εγκαταλείψει την υποχρεωτική φοίτηση και κατά συνέπεια έχουν «πληγεί» από τον εκπαιδευτικό αποκλεισμό. Σχετικά με τη σχολική διαρροή ως αιτίες αναφέρονται παράγοντες που σχετίζονται με το οικογενειακό περιβάλλον του εκπαιδευομένου (κοινωνικο-οικονομικό επίπεδο, εκπαιδευτικό επίπεδο, καταγωγή) και το εκπαιδευτικό πλαίσιο στο οποίο κινείται (απομόνωση στο σχολείο, άσκηση βίας στο σχολείο, το πρόγραμμα σπουδών, αδυναμία του σχολείου να αντιμετωπίσει τα προβλήματα των μαθητών κ.ά.) (Μαργάρα, 2007). Αν λάβουμε υπόψη μας το οικοσυστημικό μοντέλο (Bronfenbrenner, 1977), η σχολική διαρροή κατά συνέπεια επηρεάζει δυσμενώς και τους άλλους τομείς της ζωής του ατόμου, όπως την προσωπική του ζωή, την οικογένεια, την επαγγελματική του πορεία, τις κοινωνικές του σχέσεις. Σύμφωνα με τον Σταμέλο (1999), ο εκπαιδευτικός αποκλεισμός συνδέεται με τον κοινωνικό αποκλεισμό.

3.3. Ο Σύμβουλος Ψυχολόγος στα ΣΔΕ

Η ψυχολογική υπηρεσία εξασφαλίζει ένα ασφαλές, υποστηρικτικό και δημιουργικό περιβάλλον για τους εκπαιδευομένους λαμβάνοντας υπόψη όλα τα σημαντικά υποσυστήματα που βρίσκονται γύρω τους σύμφωνα με το οικοσυστημικό μοντέλο του Bronfenbrenner (1977): το άτομο, την οικογένεια, το σχολικό πλαίσιο, το κοινωνικό πλαίσιο, το πολιτισμικό πλαίσιο. Πιο συγκεκριμένα, ο σύμβουλος ψυχολόγος μπορεί να δουλέψει ατομικά με τους ίδιους τους εκπαιδευομένους, εστιάζοντας στο άτομο και σε θέματα που αφορούν το οικογενειακό του περιβάλλον. Μπορεί, επίσης, να συνεργαστεί με την ομάδα των εκπαιδευτικών, το διευθυντή της κάθε σχολικής μονάδας ΣΔΕ, την τοπική κοινωνία λαμβάνοντας πάντα υπόψη το πολιτισμικό υπόβαθρο προέλευσης των εκπαιδευομένων.

Τα επίπεδα δράσης του συμβούλου ψυχολόγου είναι τα ακόλουθα:

- 1.** βοηθά τους **εκπαιδευομένους** να αντιμετωπίζουν τις δυσκολίες που προκύπτουν από την ένταξή τους στο σχολικό περιβάλλον και σε άλλους τομείς της ζωής τους (π.χ. οικογένεια, φίλοι κ.ά.),
- 2.** συνεργάζεται με την ομάδα των **εκπαιδευτικών** για την κατανόηση των ιδιαίτερων αναγκών και δυνατοτήτων του κάθε εκπαιδευομένου,
- 3.** συνεργάζεται με **το διευθυντή** για λειτουργικά θέματα του

σχολείου,

4. συνεργάζεται με **άλλους επαγγελματίες της ψυχικής υγείας,**

5. συνεργάζεται με την **τοπική κοινωνία.**

Ο ρόλος του συμβούλου ψυχολόγου είναι προληπτικός, παρεμβατικός και εκπαιδευτικός/εξελικτικός. Όσον αφορά στον *προληπτικό ρόλο*, ο σύμβουλος ψυχολόγος μέσα από την ατομική ή ομαδική εργασία του μπορεί να δρα όχι μόνο παρεμβατικά αλλά και προληπτικά βοηθώντας τους εκπαιδευομένους και τους εκπαιδευτικούς να προετοιμασθούν για τυχόν δυσκολίες που μπορεί να εμφανιστούν στο μέλλον. Ο δεύτερος ρόλος του συντονιστή είναι *παρεμβατικός*, βοηθάει, δηλαδή, το άτομο να χειριστεί άμεσα τις τυχόν δυσκολίες που αντιμετωπίζει σε σημαντικούς τομείς της ζωής του (οικογένεια, εργασία, εκπαιδευτικό πλαίσιο, κοινωνικές σχέσεις). Ο τρίτος ρόλος του συμβούλου ψυχολόγου είναι *εκπαιδευτικός και εξελικτικός*. Βοηθάει, δηλαδή, τους συμμετέχοντες στη συμβουλευτική διαδικασία μέσα από τις γνώσεις που τους παρέχει να αξιοποιήσουν με τον καλύτερο δυνατό τρόπο τις δυνατότητές τους και να τροποποιήσουν εκείνες τις στάσεις τους που δεν είναι λειτουργικές στη ζωή τους (Μαλικιώση-Λοϊζου, 1999. Whiteley, 1980).

Σύμφωνα με έρευνα που έγινε για το έργο του συμβούλου ψυχολόγου στα ΣΔΕ (Γιώτσα κ.ά. 2005), όπως έχει διαμορφωθεί από τις ανάγκες που αναδύονται στα κατά τόπους σχολεία, έχουν προκύψει τα ακόλουθα αποτελέσματα:

I. Εκπαιδευόμενοι

Ατομικές επισκέψεις των εκπαιδευομένων στο Σύμβουλο Ψυχολόγο

Οι εκπαιδευόμενοι των ΣΔΕ που απευθύνθηκαν στο σύμβουλο ψυχολόγο εξέφρασαν αιτήματα που αφορούσαν στους παρακάτω

τομείς ως προς τη συχνότητα των σχολείων:

- Διαπροσωπικές σχέσεις ..... (56% των σχολείων)
- Επίλυση άγχους ..... (53% των σχολείων)
- Προσαρμογή στο σχολικό περιβάλλον των ΣΔΕ ..... (47% των σχολείων)
- Οικογενειακά προβλήματα ..... (44% των σχολείων)
- Συμβουλευτική γονέων ..... (41% των σχολείων)
- Προσωπικά προβλήματα ..... (34% των σχολείων)
- Μαθησιακά προβλήματα ..... (34% των σχολείων)
- Επικοινωνία ..... (22% των σχολείων)

Επίσης, σε ποσοστό 31% χρειάστηκε ο σύμβουλος ψυχολόγος να παραπέμψει σε ειδικούς εκτός του σχολικού πλαισίου.

Ομαδικές συναντήσεις εκπαιδευομένων

Ο σύμβουλος ψυχολόγος που διοργανώνει ομαδικές συναντήσεις με τους εκπαιδευομένους πρέπει να έχει υπόψη του τα εξής: το στάδιο εξέλιξης που βρίσκεται η ομάδα, τη δυναμική της ομάδας που αναπτύσσεται μεταξύ των μελών, τις πιθανές συγκρούσεις που αναδύονται, το στάδιο του κύκλου ζωής που βρίσκονται τα μέλη, τις επαγγελματικές ανησυχίες που έχουν, τις κοινωνικές δυσκολίες που τυχόν αντιμετωπίζουν. Επίσης, πρέπει να γνωρίζει την πολιτιστική προέλευση των εκπαιδευομένων, μιας και σε αυτούς περιλαμβάνονται Ρομά, μετανάστες, παλιννοστούντες σε ολόένα και αυξανόμενο αριθμό (Μαργάρα, 2007).

Στις ομαδικές συναντήσεις που διοργανώθηκαν, τα θέματα που συζητήθηκαν με βάση τις ανάγκες των εκπαιδευομένων είναι τα ακόλουθα (Γιώτσα κ.ά., 2005): σε ποσοστό 31% των σχολείων οι εκπαιδευόμενοι είχαν ως αίτημα την επίλυση άγχους, την ενίσχυση της αυτογνωσίας/αυτοεκτίμησής τους, τη βελτίωση της επικοινωνίας στη ζωή τους γενικά (28%). Επίσης, ο επαγγελματικός τομέας τους απασχόλησε στο 22% των σχολείων, όπως και οι διαπροσωπικές τους σχέσεις, ενώ έφεραν ως αίτημα (16%) την επίλυση θεμάτων που αφορούσαν τη δυναμική της ομάδας, τις σχέσεις τους δηλαδή με τους άλλους εκπαιδευομένους.

Συνοπτικά:

- Επίλυση άγχους 31%
- Αυτογνωσία/αυτοεκτίμηση 31%
- Επικοινωνία 28%
- Εργασία 22%
- Διαπροσωπικές σχέσεις 22%
- Θέματα που αφορούσαν στη δυναμική ομάδας 16%

II. Εκπαιδευτικοί

Ατομικές επισκέψεις εκπαιδευτικών στο σύμβουλο ψυχολόγο
Οι εκπαιδευτικοί των ΣΔΕ που απευθύνθηκαν ατομικά στο σύμβουλο ψυχολόγο εξέφρασαν αιτήματα σχετικά με τους τρόπους ενεργοποίησης των εκπαιδευομένων σε ποσοστό 31% των σχολείων. Ζήτησαν βοήθεια για θέματα που αφορούν στη δυναμική της σχολικής τάξης και στη διαχείριση περιπτώσεων σύγκρουσης μεταξύ των εκπαιδευομένων (28%), σε θέματα που αφορούν στη βελτίωση της επικοινωνίας με τους εκπαιδευομένους

και με τους συναδέλφους τους (22%), καθώς και στην επίλυση καταστάσεων άγχους (16%). Τέλος, ένας άλλος τομέας που τους απασχολεί είναι η αξιολόγηση των εκπαιδευομένων σε ποσοστό 19% των σχολείων.

Συνοπτικά:

☐ Ενεργοποίηση	31%
☐ Διαχείριση τάξης	28%
☐ Επικοινωνία	22%
☐ Αξιολόγηση	19%
☐ Άγχος	16%

Ομαδικές συναντήσεις εκπαιδευτικών στο σύμβουλο ψυχολόγο
Στις ομαδικές συναντήσεις με τους εκπαιδευτικούς συζητήθηκαν τα παρακάτω θέματα αναφορικά με τα αιτήματα που εξέφρασαν. Πρώτο θέμα που απασχόλησε το 50% των σχολείων είναι η αξιολόγηση των μαθητών και συγκεκριμένα η περιγραφική αξιολόγηση. Δεύτερο θέμα που συζητήθηκε στο 41% των σχολείων είναι η συνεργασία με άλλους εκπαιδευτικούς προκειμένου να δουλέψουν διαθεματικά με τη μορφή πρότζεκτ. Τρίτο θέμα που απασχόλησε τους εκπαιδευτικούς είναι η καλλιέργεια της δυναμικής της ομάδας και η διαχείριση της τάξης. Επίσης, ζήτησαν ενημέρωση σε ποσοστό 16% των σχολείων για την αντιμετώπιση των μαθησιακών δυσκολιών των εκπαιδευομένων.

Συνοπτικά:

☐ Αξιολόγηση	50%
☐ Διαθεματικά	41%
☐ Δυναμική ομάδας -	31%
Διαχείριση τάξης	
☐ Μαθησιακά προβλήματα	16%

III. Επισκέψεις των διευθυντών στο σύμβουλο ψυχολόγο

Οι διευθυντές των ΣΔΕ απευθύνθηκαν στο σύμβουλο ψυχολόγο με τα ακόλουθα αιτήματα:

Σε ποσοστό 47% των σχολείων ζήτησαν βοήθεια για την καλύτερη συνεργασία των εκπαιδευομένων μεταξύ τους και την αντιμετώπιση φαινομένων σύγκρουσης.

Στο 25% των σχολείων ζήτησαν βοήθεια για την καλή λειτουργία του σχολείου και την επιτυχημένη προβολή του σχολείου στην τοπική κοινωνία (19%). Τέλος, τα αιτήματά τους επικεντρώθηκαν στην επιτυχημένη προσαρμογή των εκπαιδευομένων στο σχολείο και την διευκόλυνση τη επικοινωνίας τους στο χώρο του σχολείου.

Συνοπτικά:

☐ Συνεργασία εκπαιδευομένων	47%
☐ Λειτουργία σχολείου	25%
☐ Προβολή σχολείου	19%
☐ Σχολική προσαρμογή εκπ/νων	16%
☐ Επικοινωνία στο σχολείο	16%

IV. Συνεργασία των ψυχολόγων με την τοπική κοινωνία

Ο σύμβουλος ψυχολόγος στο 78% των σχολείων επεδίωξε επαφή

με φορείς ψυχικής υγείας για καλύτερη ενημέρωση σε θέματα που απασχολούν τους εκπαιδευομένους, επίσης διοργάνωσε ομιλίες στους χώρους των ΣΔΕ με προσκεκλημένους ομιλητές (28%), ενώ σε ποσοστό 19% των σχολείων παρέπεμψε περιστατικά σε διάφορους τοπικούς φορείς. Τέλος, λόγω της ύπαρξης περιστατικών χρήσης ουσιών από τους εκπαιδευομένους, συνεργάστηκε με τους αρμόδιους φορείς όπως ΟΚΑΝΑ, ΚΕΘΙ κ.λπ.

Συνοπτικά:

- Διασύνδεση με φορείς ψυχικής υγείας 78%
- Ομιλίες στα ΣΔΕ από ειδικούς 28%
- Παραπομπές 19%
- Συνεργασία με ΟΚΑΝΑ, ΚΕΘΙ 16%

Συνοπτικά, μπορούμε να εστιάσουμε στα εξής:

- Περισσότεροι από το ένα τρίτο των εκπαιδευομένων απευθύνονται στο σύμβουλο ψυχολόγο, ο οποίος παρεμβαίνει σε πολλαπλά επίπεδα: εκπαιδευόμενοι, εκπαιδευτές, διευθυντής, τοπική κοινωνία.
- Οι εκπαιδευόμενοι στα ΣΔΕ όπως είναι αναμενόμενο σύμφωνα με την ερευνητική βιβλιογραφία βιώνουν άγχος, δυσκολία σχολικής προσαρμογής, διαπραγματεύονται θέματα διαπροσωπικών σχέσεων, θέματα αυτογνωσίας/ αυτοπεποίθησης.
- Τέλος, οι εκπαιδευτικοί στα ΣΔΕ εφαρμόζουν καινοτόμες μεθόδους διδασκαλίας, εστιάζουν στην αξιολόγηση των εκπαιδευομένων, συνεργάζονται μεταξύ τους (διαθεματικά, εργαστήρια, projects).

Δραστηριότητα 11

Να αναφέρετε με ποιες δραστηριότητες ο σύμβουλος ψυχολόγος στα ΣΔΕ θα μπορούσε να λάβει μέρος στην επιλογή των εκπαιδευομένων και στη συνέχεια στην ομαλή προσαρμογή τους στο καινούριο αυτό εκπαιδευτικό σύστημα.

Σκοπός της δραστηριότητας είναι να:

- Διερευνηθεί η συνεργασία του συμβούλου ψυχολόγου με τις άλλες ειδικότητες στα ΣΔΕ.
- Να προταθούν συγκεκριμένες δραστηριότητες που θα εστιάζουν στην ανάπτυξη δυναμικής της ομάδας των εκπαιδευομένων λαμβάνοντας υπόψη το εξελικτικό στάδιο που διανύει η ομάδα (έναρξη χρονιάς).

3.4. Ο ρόλος του Συμβούλου Σταδιοδρομίας στα Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας

Η συμβουλευτική σταδιοδρομίας στα Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας έχει σκοπό να βοηθήσει τα άτομα να προβούν σε επαγγελματικές

επιλογές που θα διευκολύνουν την προσαρμογή τους στο επαγγελματικό πλαίσιο και ως εκ τούτου στη συνολική τους προσωπική ανάπτυξη και ωρίμανση (Δημητρόπουλος, 2000).

Το έργο του συμβούλου σταδιοδρομίας ορίζεται ως εξής:

- α.** Παρέχει **ατομική και ομαδική συμβουλευτική** με στόχο τη διευκόλυνση και υποστήριξη των εκπαιδευομένων για την είσοδο ή επανατοποθέτηση στην αγορά εργασίας.
- β.** Αναζητά **πηγές πληροφόρησης**, συλλέγει, οργανώνει και παρέχει πληροφοριακό υλικό για τις επαγγελματικές επιλογές των εκπαιδευομένων.
- γ.** Επικοινωνεί με άλλους **φορείς-υπηρεσίες** εξειδικευμένες σε θέματα σχετικά με την αγορά εργασίας, εκπαιδευτικούς φορείς, φορείς κατάρτισης και παραπέμπει τους εκπαιδευομένους στις κατάλληλες υπηρεσίες.
- δ.** Δημιουργεί **αρχείο εκπαιδευομένων** και οργανώνει σύστημα παρακολούθησης της εξέλιξής τους.

Επίσης, ο σύμβουλος σταδιοδρομίας σε συνεργασία με το σύμβουλο ψυχολόγο μπορεί να οργανώσει διάφορες κοινές παρεμβάσεις μέσω βιωματικών εργαστηρίων που σκοπό θα έχουν την ενίσχυση της αυτοεκτίμησης των εκπαιδευομένων, την ανάπτυξη δεξιοτήτων ζωής κ.λπ.

Πιο αναλυτικά ο σύμβουλος σταδιοδρομίας μπορεί να παρέμβει ως εξής (Τσέργας, 2007):

- α)** Η φάση της **εκτίμησης (assessment)**. Στη φάση αυτή διερευνώνται οι προηγούμενες εμπειρίες των εκπαιδευομένων που αφορούν το εκπαιδευτικό και επαγγελματικό πλαίσιο.
- β)** Η φάση της **διερεύνησης (exploration)**. Στη φάση αυτή διερευνώνται τα κοινά στοιχεία που αφορούν τις τρέχουσες επαγγελματικές εξελίξεις και τις υπάρχουσες μορφές απασχόλησης που ενδιαφέρουν τον εκπαιδευόμενο. Στη συνέχεια εξετάζεται κατά πόσο συμβαδίζουν με τις στάσεις και αξίες ζωής του, όπως και με τις δεξιότητες που έχει. Επίσης, ο σύμβουλος σταδιοδρομίας υποστηρίζει τον εκπαιδευόμενο στον τρόπο που θα παρουσιάσει τον εαυτό του σε μία συνέντευξη επιλογής θέσης εργασίας.
- γ)** Η φάση της **ανάπτυξης δεξιοτήτων (skills development)**. Στη φάση αυτή ο σύμβουλος σταδιοδρομίας βοηθάει τον εκπαιδευόμενο να αναπτύξει τις δεξιότητές του προκειμένου να ενισχύσει το προσωπικό και επαγγελματικό προφίλ του. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί με τη λειτουργία βιωματικών εργαστηρίων.
- δ)** Η φάση της **αναζήτησης εργασίας (job research)**. Στη φάση αυτή διερευνώνται οι προσφερόμενες θέσεις εργασίας και προτρέπονται οι εκπαιδευόμενοι να αξιοποιήσουν τα υπάρχοντα κοινωνικά δίκτυα (φίλοι, συγγενείς), ή/και να απευθυνθούν σε γραφεία εξεύρεσης εργασίας.
- ε)** Η φάση της **επιλογής και της εισόδου στην αγορά εργασίας**. Στη φάση αυτή παρέχεται υποστήριξη στον εκπαιδευόμενο για την επιτυχημένη προσαρμογή του στο νέο

επαγγελματικό πλαίσιο και την καλύτερη δυνατή μετάβασή του στην αγορά εργασίας.

Τέλος, η **συμβουλευτική υπηρεσία** με τους δύο συμβούλους (σύμβουλο ψυχολόγο, σύμβουλο σταδιοδρομίας) θα μπορούσε **να συνεργαστεί και με την ομάδα των εκπαιδευτικών** με τη μορφή project σε θεματολογία που θα προέκυπτε από τις ανάγκες των εκπαιδευομένων (π.χ. καλλιέργεια επικοινωνίας στο εκπαιδευτικό, επαγγελματικό και οικογενειακό πλαίσιο).

Δραστηριότητα 12

Πώς θα σχεδιάζατε ένα διαθεματικό project σε συνεργασία του συμβούλου ψυχολόγου με το σύμβουλο σταδιοδρομίας και κάποιες ειδικότητες εκπαιδευτικών με θέμα «Ενίσχυση της αυτοεικόνας των εκπαιδευομένων».

Σκοπός της δραστηριότητας είναι:

- Πώς θα εστιάσουν οι σύμβουλοι ψυχολόγοι και σύμβουλοι σταδιοδρομίας στην καλλιέργεια συνεργασίας μεταξύ διαφόρων ειδικοτήτων.
- Πώς θα μπουν στη διαδικασία του σχεδιασμού, της οργάνωσης και της υλοποίησης ενός project.
- Πώς θα διαχωρίσουν τα όρια παρέμβασής τους σε μία κοινή δράση.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Bronfenbrenner, U. (1977). Toward an experimental ecology of human development. *American Psychologist*, 32, 513-531.

Δημητρόπουλος, Ε. (2000). Συμβουλευτική-Προσανατολισμός. Αθήνα: Εκδόσεις Γρηγόρη.

Giotsa, A., Vachlioti, E., & Anagnou, E. (2005). Counseling services in second chance schools. Paper in the 27th International School Psychology Colloquium, 13-17 July, Athens, 2005.

Λύτσιου, Λ. (2007). Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας. Ιστορική αναδρομή. Πρακτικά Απολογιστικού Συνεδρίου Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας Β΄ Φάσης, 2006.

Μαλικιώση-Λοϊζου, Μ. (1999). Συμβουλευτική Ψυχολογία. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Μαλικιώση- Λοϊζου, Μ. (2007). Συμβουλευτική Ψυχολογία:

Σύγχρονες Προσεγγίσεις. Αθήνα: Ατραπός.

Μαργάρα, Θ. (2007). Εκπαιδευτικές ανισότητες, σχολική διαρροή και Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας στην Ελλάδα: Θεωρητικές προσεγγίσεις και εφαρμογή. Πρακτικά Απολογιστικού Συνεδρίου Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας Β΄ Φάσης, 2006.

Miel, D. & Dallos, R. (2007). Διαπροσωπικές σχέσεις. Επιμέλεια: Αικ. Γκαρή. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Σταμέλος, Γ. (1999). Κοινωνικός Αποκλεισμός και Μαθητική Διαρροή από την Υποχρεωτική Εκπαίδευση στην Ελλάδα: Μύθοι και Πραγματικότητα. Στο Παιδαγωγική Εταιρεία Ελλάδος, Χ. Κωνσταντίνου, Γ. Πλειός (επιμ.), Σχολική Αποτυχία και Κοινωνικός Αποκλεισμός: Αιτίες, συνέπειες και αντιμετώπιση. Πρακτικά Η΄ Διεθνούς Επιστημονικού Συνεδρίου.

Τσέργας, Ν. (2007). Η μετάβαση από τα Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας στην αγορά εργασίας. Πρακτικά Απολογιστικού Συνεδρίου Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας Β΄ Φάσης, 2006.

Whiteley, J. M. (1980). The history of counseling psychology. Monterey, CA: Brooks/Cole.

Κεφάλαιο 4

ΒΙΩΜΑΤΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ –Η ΧΡΗΣΙΜΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΒΙΩΜΑΤΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ-ΕΝΑΡΞΗ ΟΜΑΔΑΣ/ΕΝΑΡΚΤΗΡΙΑ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ-ΣΥΜΒΟΛΑΙΟ ΜΕ ΤΗΝ ΟΜΑΔΑ-ΒΙΩΜΑΤΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΔΙΑΦΟΡΑ ΘΕΜΑΤΑ

Ο Jean Piaget μιλώντας για την απόκτηση γνώσεων από τα παιδιά αναφέρθηκε στην έννοια «μάθε φτιάχνοντας» εστιάζοντας στη σημασία των βιωματικών εμπειριών προκειμένου να αποκτήσουν γνώσεις. Πέρα όμως από τα παιδιά και οι ενήλικες αποκτούν γνώσεις, όχι μόνο με την πρόσληψη γνώσεων αλλά και με τη συναισθηματική τους κινητοποίηση, η οποία πετυχαίνεται με τη συμμετοχή τους σε βιωματικές εμπειρίες.

Στα προγράμματα Δια Βίου Μάθησης του Ινστιτούτου Διαρκούς Εκπαίδευσης Ενηλίκων δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στη βιωματική εμπειρία. Αξιολογήσεις μάλιστα που έχουν γίνει από τους εκπαιδευτές (Σχολές Γονέων, 2007) δίνουν ιδιαίτερη σημασία στην εκπαίδευσή τους σε βιωματικές ασκήσεις που θα τους βοηθήσουν στην ανάπτυξη της δυναμικής της ομάδας, την αντιμετώπιση συγκρούσεων και την εκμάθηση νέων δεξιοτήτων κ.λπ.. Γι' αυτό το λόγο θεωρήθηκε απαραίτητη η συγγραφή ενός ξεχωριστού κεφαλαίου, αφιερωμένο αποκλειστικά στη χρήση των βιωματικών ασκήσεων από τους συμβούλους ψυχολόγους και τους συμβούλους σταδιοδρομίας στα διάφορα προγράμματα (Συμβουλευτική Γονέων, ΣΔΕ).

Η πρώτη ενότητα περιγράφει τι είναι οι βιωματικές ασκήσεις, τη χρησιμότητά τους και τη δομή που έχουν στο συγκεκριμένο εγχειρίδιο.

Η δεύτερη ενότητα αναφέρεται στην εναρκτήρια συνάντηση και στον καθορισμό συμβολαίου με μία ομάδα.

Η τρίτη ενότητα περιλαμβάνει διάφορες βιωματικές ασκήσεις που μπορούν να γίνουν σε διαφορετικές ομάδες (Συμβουλευτική Γονέων, ΣΔΕ).

Σε κάθε βιωματική άσκηση περιγράφονται τα εξής:

- Στόχοι
- Υλικά που χρειάζονται
- Οδηγίες άσκησης
- Σύνοψη-Κλείσιμο

Λέξεις-Κλειδιά:	
	Βιωματικές ασκήσεις
	Δυναμική ομάδας
	Ομαδική συμβουλευτική
	Φάσεις εξέλιξης ομάδας

4.1. Η ΧΡΗΣΗ ΤΩΝ ΒΙΩΜΑΤΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ ΣΕ ΜΙΑ ΟΜΑΔΑ

Οι σύμβουλοι ψυχολόγοι και σύμβουλοι σταδιοδρομίας όταν δουλεύουν ομαδικά, οφείλουν να λαμβάνουν υπόψη τους τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που έχουν τα μέλη μιας ομάδας (π.χ. γονείς, εκπαιδευόμενοι ΣΔΕ, άνεργοι, μετανάστες κ.λπ.) και το στάδιο εξέλιξης που διανύει η ομάδα (φάση προσανατολισμού, σύγκρουσης, σύνθεσης/απόδοσης, αποχαιρετισμού), ώστε να είναι σε θέση να επιλέξουν διάφορες δραστηριότητες προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι της ομάδας και να διατηρηθεί η ύπαρξή της.

Οι δραστηριότητες που επιλέγει ένας σύμβουλος καλούνται βιωματικές ασκήσεις, οι οποίες ενσωματώνουν ένα ολοκληρωμένο μοντέλο κανόνων, ρόλων και διαδικασιών. Μία πρώτη προσέγγιση των βιωματικών δραστηριοτήτων σε ομάδες αναπτύχθηκε μέσα στα πλαίσια της Ανθρωπιστικής Ψυχολογίας, με σκοπό την προσωπική ανάπτυξη του ατόμου μέσω της αυτοέκφρασης και της συναισθηματικής εμπειρίας και τη βελτίωση των διαπροσωπικών σχέσεων. Οι ομάδες οι οποίες καλούνταν Ομάδες Ευαισθητοποίησης (T. Groups) επικεντρώνονταν στην «εδώ και τώρα» εμπειρία, στην εμπειρία δηλαδή που διαμορφωνόταν στην ομάδα και έδιναν έμφαση στην ανατροφοδότηση από την ομάδα. Επίσης, αντικείμενο μελέτης αποτελούσαν τα συναισθήματα των μελών, οι σκέψεις, η συμπεριφορά τους και η πορεία εξέλιξης της ομάδας (Γιώτσα, 2007).

Οι βιωματικές ασκήσεις, συνεπώς, είναι δομημένες και συγκεκριμένες προτάσεις που κάνει ο εκπαιδευτής προς τα μέλη της ομάδας. Είναι δομημένες προτάσεις, γιατί λαμβάνουν χώρα σε συγκεκριμένο τόπο και χρόνο και έχουν συγκεκριμένες οδηγίες (Αρχοντάκη, Φιλίππου, 2003).

Οι ασκήσεις δίνουν τη δυνατότητα στα μέλη της ομάδας να έρχονται σε επαφή με τον εαυτό τους και με τους άλλους. Μέσα από τις βιωματικές ασκήσεις το κάθε άτομο έρχεται σε επαφή με τα συναισθήματά του, τις αντιδράσεις του και αποκτάει γνώσεις μέσω της άμεσης εμπειρίας.

Προκειμένου να διευκολυνθεί η επικοινωνία των μελών, είναι σημαντικό να υπάρχει εναλλαγή του αριθμού των ατόμων που παίρνουν μέρος σε μία βιωματική άσκηση, δηλαδή κάποιες ασκήσεις να γίνονται ατομικά, άλλες σε ζευγάρια, άλλες σε μικρές ομάδες ή σε όλη την ομάδα.

4.2. Η ΧΡΗΣΙΜΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΒΙΩΜΑΤΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

Στο ερώτημα «γιατί προτείνουμε βιωματικές ασκήσεις» μπορούμε να αναφέρουμε τους παρακάτω λόγους (Αρχοντάκη, Φιλίππου, 2003. Γιώτσα, 2005. Yalom, 2006):

1. Κάθε άσκηση μπορεί να κινητοποιεί διαφορετικά το άτομο: σωματικά, νοητικά, συναισθηματικά.

2. Οι βιωματικές ασκήσεις εμπλέκουν τη θεωρία μέσα από την ενεργητική συμμετοχή των μελών έχοντας τη μορφή παιχνιδιού. Τα μέλη της ομάδας μπορούν να εκφραστούν και να αλληλεπιδράσουν πιο εύκολα με τους άλλους.

3. Μέσα από μία βιωματική άσκηση με τη μορφή παιχνιδιού, το άτομο δεν εκτίθεται αφηγούμενο μία δική του προσωπική εμπειρία, αλλά αναλαμβάνει κάποιο ρόλο. Μέσα από το ρόλο που επιλέγει επεξεργάζεται τις πληροφορίες που του δίνονται.

4. Τα μέλη της ομάδας δοκιμάζουν εναλλακτικούς τρόπους επικοινωνίας και νέες συμπεριφορές.

5. Μέσα από τις βιωματικές ασκήσεις το άτομο μπορεί να αξιοποιήσει τη δημιουργικότητα και τη φαντασία του.

6. Οι βιωματικές ασκήσεις φέρνουν τα άτομα σε επαφή με τον εαυτό τους και τα βαθύτερα συναισθήματα και σκέψεις τους.

7. Οι βιωματικές ασκήσεις δένουν τα μέλη της ομάδας μεταξύ τους.

8. Τα μέλη των ομάδων μαθαίνουν γρήγορα και ευχάριστα νέες κοινωνικές δεξιότητες.

Στο τέλος κάθε βιωματικής άσκησης ακολουθεί συζήτηση η οποία κάνει τη σύνδεση μεταξύ της θεωρίας με το πρακτικό μέρος που αναδύεται μέσα από τη βιωματική άσκηση. Είναι πολύ σημαντικό να κατανοήσουν τα μέλη γιατί κάνουν μία βιωματική άσκηση και τι είναι αυτό που τους προσφέρει σε γνωστικό και συναισθηματικό επίπεδο.

Στο σημείο αυτό πρέπει να συμπληρώσουμε ότι κάθε σύμβουλος/ συντονιστής μπορεί να εμπλουτίσει τον τρόπο εργασίας του με βιωματικές ασκήσεις που πηγάζουν από το δικό του επιστημονικό υπόβαθρο. Είναι επίσης σημαντικό να τονιστεί ότι κάθε σύμβουλος που χρησιμοποιεί μία άσκηση βιωματικού περιεχομένου πρέπει να νιώθει ο ίδιος έτοιμος να την προτείνει και να την αναλύσει.

Είδη βιωματικών ασκήσεων

Υπάρχουν διάφορα είδη βιωματικών ασκήσεων που μπορούν να χρησιμοποιηθούν στα προγράμματα εκπαίδευσης ενηλίκων (Κόκκος, 2007):

Καταιγισμός ιδεών: Ο σύμβουλος/συντονιστής ζητάει από τα μέλη να προτείνουν όσες περισσότερες ιδέες μπορούν σε μία ερώτηση που τους θέτει. Οι απαντήσεις εκφράζονται αυθόρμητα, με γρήγορο ρυθμό, με τη μορφή «καταιγισμού». Δε γίνεται κριτική στις απαντήσεις ούτε από το σύμβουλο/συντονιστή ούτε από τα μέλη της ομάδας, έστω κι αν μία απάντηση φαίνεται να είναι φανταστική ή απραγματοποίητη. Οι ιδέες/απαντήσεις γράφονται σε πίνακα ή σε ένα μεγάλο χαρτόνι. Στη συνέχεια γίνεται κατηγοριοποίηση των απαντήσεων και τέλος ακολουθεί συζήτηση, με κάθε μέλος να δίνει περισσότερες πληροφορίες για τη δική του απάντηση. Μετά το σχολιασμό των κατηγοριών που προκύπτουν, ο σύμβουλος/συντονιστής κάνει σύνθεση των απαντήσεων και όσων συζητήθηκαν.

Ομάδες εργασίας: Ο σύμβουλος/συντονιστής της ομάδας μπορεί να ζητήσει από τα μέλη να χωριστούν σε μικρές ομάδες για να κάνουν μία άσκηση ή μία συζήτηση. Η τεχνική αυτή μπορεί να συνδυαστεί με άλλες τεχνικές και να προσαρμοστεί σε κάθε είδους άσκηση.

Μελέτη περίπτωσης: Ο σύμβουλος/συντονιστής παρουσιάζει στην ομάδα ένα παράδειγμα πραγματικό ή υποθετικό προσδιορίζοντας το πλαίσιο που διαδραματίζεται (ιστορική αναδρομή, τρέχουσα συγκυρία κ.λπ.). Η παρουσίαση του παραδείγματος μπορεί να γίνει προφορικά ή σε μορφή γραπτού κειμένου ή με τη χρήση ηλεκτρονικών μέσων (βίντεο, κασέτα ήχου κ.λπ.). Ο σύμβουλος/συντονιστής δίνει όλες τις απαραίτητες διευκρινίσεις που χρειάζονται, προσδιορίζει τι χρειάζεται να κάνουν τα μέλη, δεν επηρεάζει με τις προσωπικές του απόψεις τους συμμετέχοντες και ορίζει το χρόνο επεξεργασίας της άσκησης. Τα μέλη χωρίζονται συνήθως σε μικρές ομάδες εργασίας, αλληλεπιδρούν μεταξύ τους και καταλήγουν σε συγκεκριμένες προτάσεις. Ο σκοπός της τεχνικής αυτής είναι να αναλυθεί διεξοδικά το παράδειγμα που δίνεται και να συζητηθούν οι πιθανοί τρόποι αντιμετώπισης στα θέματα που αναδύονται από αυτό. Στο τέλος τα μέλη παρουσιάζουν στην ευρύτερη ομάδα τη διαδικασία που ακολούθησαν, τις τυχόν δυσκολίες που συνάντησαν και τις προτάσεις στις οποίες κατέληξαν. Αφού ολοκληρωθούν όλες οι παρουσιάσεις από τις μικρές ομάδες, ο σύμβουλος/συντονιστής κάνει σύνθεση των βασικών σημείων, δίνει επεξηγήσεις και διατυπώνει τυχόν συμπληρωματικές προτάσεις προκειμένου να διεξαχθούν τα βασικά συμπεράσματα.

Παιχνίδι ρόλων: Με αυτή την τεχνική ο σύμβουλος/συντονιστής παρουσιάζει μία πραγματική ή υποθετική κατάσταση στην ομάδα και τα μέλη καλούνται να υποδυθούν ρόλους. Σκοπός του παιχνιδιού ρόλων είναι να μπορέσουν τα μέλη μίας ομάδας, μέσα από τους ρόλους που υποδύονται, να κατανοήσουν καλύτερα μία κατάσταση, τις αντιδράσεις τους, τα συναισθήματα τα δικά τους και των άλλων. Τα παιχνίδια ρόλων είναι πολύ βοηθητικά για την επίλυση συγκρούσεων και δυσκολιών στην επικοινωνία, την αλλαγή των στάσεων και την τροποποίηση μιας συμπεριφοράς.

Προσομοίωση: Στην τεχνική αυτή καλούνται τα μέλη να αναπαραστήσουν νοητά μία κατάσταση που ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα. Τα μέλη πρέπει να σκεφτούν πώς θα συμπεριφέρονταν κάποια άτομα σε συγκεκριμένες συνθήκες και να αντιδράσουν όπως αυτά (π.χ. ο εκπαιδευτικός), αν καλούνταν να αντιμετωπίσουν μία παρόμοια κατάσταση. Η διαφορά της προσομοίωσης με το παιχνίδι ρόλων είναι ότι τα μέλη δε χρειάζεται να υποδυθούν ρόλους, αλλά να κατανοήσουν βαθύτερα πώς συμπεριφέρονται οι συμμετέχοντες σε μία κατάσταση. Σκοπός της προσομοίωσης είναι να καταλήξουν οι συμμετέχοντες σε συγκεκριμένες προτάσεις τις οποίες συνθέτει ο σύμβουλος/ συντονιστής της ομάδας.

Ζωγραφική: Ο σύμβουλος/συντονιστής ζητάει από τα μέλη να ζωγραφίσουν ατομικά ή σε μικρές ομάδες εργασίας (μία κατάσταση, ένα συναίσθημα, ένα πορτρέτο κ.λπ.) και να το παρουσιάσουν στην ευρύτερη ομάδα. Ακολουθεί συζήτηση, γίνεται παρουσίαση της διαδικασίας και των δυσκολιών που συνάντησαν τα μέλη και τέλος ο σύμβουλος/συντονιστής κάνει σύνθεση των όσων παρουσιάστηκαν και των βασικών σημείων που προέκυψαν ή συμπληρώνει τυχόν προτάσεις και πληροφορίες που δε διατυπώθηκαν.

4.3. ΕΝΑΡΚΤΗΡΙΑ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ

*Στην πρώτη φάση λειτουργίας μιας ομάδας, η οποία καλείται **φάση της γνωριμίας ή προσανατολισμού**, για να μπορέσουν τα μέλη να νιώσουν συνειδητά ότι ανήκουν στην ομάδα, πρέπει να περάσει κάποιο χρονικό διάστημα (Γιώτσα, Ζεργιώτης, 2007). Σε αυτή τη φάση της ομάδας τα μέλη γνωρίζονται μεταξύ τους, νιώθουν αμηχανία, φόβο, έχουν ερωτήματα. Το κάθε μέλος προσπαθεί να βρει σημεία επαφής και επικοινωνίας με τα άλλα άτομα (Γεώργας, 1995). Υπάρχει αμφιβολία, αγωνία για το σκοπό της ομάδας και για τη θέση των μελών μέσα σε αυτή. Διάφορα μέλη πιθανόν να δοκιμάσουν να επιβληθούν ως υποψήφιοι αρχηγοί της ομάδας (Γιώτσα, Ζεργιώτης, 2007).*

Στο αρχικό στάδιο ο σύμβουλος/συντονιστής της ομάδας πρέπει να εστιάσει στην καλλιέργεια θετικού κλίματος στην ομάδα, να διευκολύνει τη γνωριμία και την επικοινωνία μεταξύ των μελών και την εξοικείωσή τους με το χώρο και τους κανόνες λειτουργίας της ομάδας. Στη συνέχεια δίνει πληροφορίες για τον τρόπο εργασίας που θα ακολουθήσουν κατά τη διάρκεια της ομάδας. Επίσης, γίνεται διερεύνηση των επιθυμιών, των αναγκών και των προσδοκιών των μελών προκειμένου να προσδιοριστούν οι στόχοι της ομάδας. Επίσης, στην έναρκτηρία συνάντηση καταρτίζεται το **συμβόλαιο** μεταξύ των μελών και του συμβούλου/συντονιστή που καθορίζει τους βασικούς κανόνες λειτουργίας της ομάδας (χώρος διεξαγωγής, χρόνος έναρξης-λήξης, κλίμα της ομάδας, επικοινωνία μεταξύ των μελών).

4.4. ΒΙΩΜΑΤΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΔΙΑΦΟΡΑ ΘΕΜΑΤΑ

ΑΣΚΗΣΗ 1: ΓΝΩΡΙΜΙΑ ΤΩΝ ΜΕΛΩΝ-ΣΥΜΒΟΛΑΙΟ

ΣΤΟΧΟΙ

- Να γνωριστούν τα μέλη της ομάδας μεταξύ τους.
- Να μάθουν να δεσμεύονται και να δημιουργήσουν κλίμα εμπιστοσύνης και ασφάλειας.
- Να θέσουν και να διατυπώσουν βασικούς κανόνες για τη λειτουργία της ομάδας.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ (Χρόνος 10')

- Πρώτα από όλα συστηθείτε και παρουσιάστε τον εαυτό σας.
- Στη συνέχεια αναφερθείτε στο σκοπό του προγράμματος (π.χ. Συμβουλευτική Γονέων, κύκλος ομαδικών συναντήσεων στα ΣΔΕ με συγκεκριμένη θεματολογία).
- Ενημερώστε τα μέλη πώς θα δουλέψετε, ότι δε θα μιλάτε μόνο εσείς, αλλά ότι θα συμμετέχουν και εκείνοι δουλεύοντας ατομικά, ή σε ζευγάρια, ή σε μικρές ομάδες μιλώντας, ζωγραφίζοντας, γράφοντας, παίζοντας.

ΥΛΙΚΑ ΠΟΥ ΘΑ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΘΟΥΝ

Φύλλα χαρτί A4

Στυλό, μολύβια, μαρκαδόροι

ΟΔΗΓΙΕΣ ΑΣΚΗΣΗΣ

- Χωριστείτε σε ζευγάρια με κριτήριο να μη γνωρίζετε το ταίρι σας (ή να ξέρετε όσο το δυνατόν λιγότερες πληροφορίες).

Χρόνος: 10'

- Παρουσιάστε τον εαυτό σας στο ταίρι σας δίνοντας έμφαση σε όποια χαρακτηριστικά θεωρείτε σημαντικά για εσάς. Θα παρουσιαστείτε και οι δύο κάνοντας ίση κατανομή του χρόνου (5' ο καθένας).

Χρόνος: 20'

- Τώρα ελάτε όλα τα ζευγάρια στον κύκλο της ομάδας. Κάθε ζευγάρι θα παρουσιαστεί ως εξής:
Σταθείτε πίσω από το ταίρι σας και παρουσιάστε το σε όλη την ομάδα.

Χρόνος: 10'

- Εστιάστε στις ομοιότητες που αναδείχθηκαν κατά την παρουσίαση όλων των μελών (π.χ. είμαστε όλοι γονείς, είμαστε εκπαιδευόμενοι, άλλοι είναι σε φάση αναζήτησης εργασίας, άλλοι έχουν ήδη ένα επάγγελμα).

Χρόνος: 10'

Αφού λοιπόν γνωριστήκαμε, μπορούμε να πάμε στο επόμενο

στάδιο που αφορά τις προσδοκίες σας από την ομάδα.
Κάθε ένα από εσάς να γράψει σε ένα χαρτί τι περιμένει να πάρει από τη συμμετοχή του στην ομάδα.

Χρόνος: 20΄

Χωριστείτε τώρα σε μικρές ομάδες των τριών ατόμων. Κάθε ομάδα θα ζωγραφίσει σε ένα χαρτί τις προσδοκίες χωρίς να αποκλείσει καμία. Φτιάξτε μία αφίσα με τις προσδοκίες σας και δώστε της έναν τίτλο.

Χρόνος: 20΄

Όταν κάθε ομάδα ολοκληρώσει τη δουλειά της, ζητήστε από τα μέλη να σχηματίσουν ένα μεγάλο κύκλο. Ένας εκπρόσωπος από κάθε ομάδα παρουσιάζει στον κύκλο την αφίσα της ομάδας του. Στο τέλος κολλάμε όλες τις αφίσες στον τοίχο. Συζητάμε για τους κοινούς άξονες και τους συνοψίζουμε στην ομάδα. Πείτε στην ομάδα ότι θα λάβετε υπόψη σας τις προσδοκίες τους και ότι θα δομήσετε τη θεματολογία σας με βάση αυτές λαμβάνοντας υπόψη πάντα και τις τρέχουσες κοινωνικές εξελίξεις (π.χ. βία σε σχολεία, εξεταστική περίοδος κ.ά.) και άλλα θέματα που θα αναδυθούν στην πορεία.

Χρόνος: 10΄

Για να επιτευχθούν οι στόχοι της ομάδας, είναι βοηθητικό να βάλουμε από κοινού κάποιους κανόνες που θα βοηθήσουν στην καλή λειτουργία της και στην καλλιέργεια του αμοιβαίου σεβασμού και εμπιστοσύνης.

Ας προσπαθήσουμε να απαντήσουμε στις εξής ερωτήσεις:

- Τι θέλετε από εμένα;
- Τι θέλω από εσάς;
- Με ποιο τρόπο;
- Τι θέλετε από τους άλλους;
- Τι θα διευκολύνει τη δουλειά μας εδώ;

ΣΥΝΟΨΗ-ΚΛΕΙΣΙΜΟ (Χρόνος 10΄)

Κάποιοι βασικοί κανόνες που μπορούν για παράδειγμα να προκύψουν είναι οι εξής:

- Ακούμε και αφήνουμε τον άλλο να ολοκληρώσει τη σκέψη του.
- Δε διακόπτουμε.
- Μιλάει ένας κάθε φορά.
- Δεν επικρίνουμε τον άλλον.
- Δε μειώνουμε κανέναν.
- Τηρούμε το ωράριο έναρξης και λήξης της ομάδας.
- Δε μιλάμε στο κινητό κατά τη διάρκεια της ομάδας.

Μπορείτε να προσθέσετε και κάποιους άλλους κανόνες, αν τα μέλη τους θεωρούν βοηθητικούς.

Τελειώστε τη συνάντηση με ομαδική συζήτηση κάνοντας τις ακόλουθες ερωτήσεις αξιολόγησης:

- Τι σας άρεσε περισσότερο από τη σημερινή μας συνάντηση;
- Τι σας δυσκόλεψε περισσότερο;

Διάρκεια άσκησης: 120΄

Από ποιους μπορεί να χρησιμοποιηθεί η άσκηση:

- Σύμβουλο στη Συμβουλευτική Γονέων
- Σύμβουλο στα ΣΔΕ
- Σύμβουλο Σταδιοδρομίας.

ΑΣΚΗΣΗ 2: ΓΝΩΡΙΜΙΑ ΤΩΝ ΜΕΛΩΝ

Μία άλλη άσκηση που μπορεί να χρησιμοποιηθεί εναλλακτικά για τη γνωριμία των μελών είναι η ακόλουθη:

ΣΤΟΧΟΙ

- Να γνωριστούν τα μέλη της ομάδας μεταξύ τους.
- Να χαλαρώσουν δημιουργώντας ευχάριστο κλίμα.

ΟΔΗΓΙΕΣ ΑΣΚΗΣΗΣ

Χρόνος: 15΄

Παρουσιάστε τον εαυτό σας στην ομάδα διαλέγοντας δύο χαρακτηριστικά σας σχετικά με τα αρχικά του ονόματός σας και του επιθέτου σας. Π.χ. εγώ ονομάζομαι Άννα Γεωργίου και είμαι Ανοιχτόκαρδη και Γελαστή.

Και τώρα η σειρά σας. Ποιος θα ήθελε να ξεκινήσει;

Στη συνέχεια μπορούν να ακολουθήσουν οι δραστηριότητες για τις προσδοκίες και το συμβόλαιο.

Από ποιους μπορεί να χρησιμοποιηθεί η άσκηση:

- Σύμβουλο στη Συμβουλευτική Γονέων
- Σύμβουλο στα ΣΔΕ
- Σύμβουλο Σταδιοδρομίας.

ΑΣΚΗΣΗ 3. ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΝΗΠΙΑΚΗΣ, ΣΧΟΛΙΚΗΣ, ΕΦΗΒΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ

ΣΤΟΧΟΙ

- Να μάθουν τα βασικά εξελικτικά χαρακτηριστικά κάθε ηλικίας.
- Να εστιάσουν στις ομοιότητες και διαφορές μεταξύ των διαφορετικών ηλικιών.
- Να νιώσουν ότι δεν είναι οι μόνοι που αντιμετωπίζουν συγκεκριμένες δυσκολίες στο μέγλωμα των παιδιών τους.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ (Χρόνος 10΄)

Κάθε ηλικία χαρακτηρίζεται από διάφορα χαρακτηριστικά, τα οποία αλλάζουν και διαφοροποιούνται μέσα στα χρόνια. Ο άνθρωπος

περνάει τρεις κρίσεις στην πορεία της ζωής του. Στην ηλικία των 2 ετών (έναρξη του ΟΧΙ και της άρνησης), στην εφηβεία (διαφοροποίηση από την οικογένεια) και στη συνταξιοδότηση (αποχώρηση από τα επαγγελματικά δρώμενα).

Στη σημερινή μας συνάντηση θα αναφερθούμε στα βασικά χαρακτηριστικά που έχουν τα παιδιά μας στις διάφορες ηλικίες.

ΥΛΙΚΑ ΠΟΥ ΘΑ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΘΟΥΝ

Φύλλα χαρτί A3

Μαρκαδόροι

ΟΔΗΓΙΕΣ ΑΣΚΗΣΗΣ

Χρόνος: 20΄

Χωριστείτε σε τρεις ομάδες.

Η πρώτη ομάδα θα ζωγραφίσει ένα παιδί νηπιακής ηλικίας.

Η δεύτερη ομάδα θα ζωγραφίσει ένα παιδί σχολικής ηλικίας.

Η τρίτη ομάδα θα ζωγραφίσει έναν έφηβο.

Προσπαθήστε να ζωγραφίσετε τα χαρακτηριστικά τους, τα συναισθήματά τους, τις προτιμήσεις τους κ.ά.

Χρόνος: 20΄

Όταν τελειώσουν όλες οι ομάδες, ένας εκπρόσωπος από κάθε ομάδα παρουσιάζει το δικό της έργο.

Κολλήστε όλες τις ζωγραφιές στον τοίχο εξελικτικά από τη νηπιακή έως την εφηβική ηλικία.

Παρουσιάστε τα βασικά χαρακτηριστικά κάθε ηλικίας.

Εστιάστε στις ομοιότητες και στις διαφορές σε κάθε ηλικία.

Ζητήστε από τους συμμετέχοντες να συμπληρώνουν και εκείνοι με παραδείγματα.

ΣΥΝΟΨΗ –ΚΛΕΙΣΙΜΟ

Χρόνος: 20΄

Συνοψίστε τα βασικά εξελικτικά χαρακτηριστικά κάθε ηλικίας.

Τονίστε ότι αυτό που είναι σημαντικό είναι να εστιάζουμε στο τι είναι αναμενόμενο σε κάθε ηλικία και όχι να κάνουμε τις δικές μας υποθέσεις για κάθε εκδήλωση συμπεριφοράς.

Από ποιους μπορεί να χρησιμοποιηθεί η άσκηση:

- Σύμβουλο στη Συμβουλευτική Γονέων
- Σύμβουλο Ψυχολόγο στα ΣΔΕ σε ομάδες γονέων.

ΑΣΚΗΣΗ 4. ΠΑΙΧΝΙΔΙ ΡΟΛΩΝ

Ανάλογα με τη θεματολογία που θα διαπραγματευθούν στην ομάδα, μπορεί να δοθεί και ένας διαφορετικός τίτλος στην άσκηση. Για παράδειγμα στη Συμβουλευτική Γονέων μπορεί να υπάρξει μια άσκηση με τίτλο:

«Διαφωνώ με την έφηβη κόρη μου για την ώρα που θα γυρίσει»

«Ο δάσκαλος του παιδιού μου το αδίκησε»

Η τεχνική αυτή μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε περιπτώσεις που

εκφράζονται συγκρούσεις μεταξύ των μελών στην ομάδα βοηθώντας το συντονιστή να μην εστιαστεί στο συγκεκριμένο περιστατικό αλλά να βάλει την ομάδα να μπει σε παιχνίδι ρόλων με θέμα για παράδειγμα μία σύγκρουση.

ΣΤΟΧΟΙ

- Να αναλάβουν οι συμμετέχοντες διαφορετικούς ρόλους από αυτούς που έχουν.
- Να μπουν στη θέση των άλλων.
- Να μάθουν να ακούν διαφορετικές απόψεις.
- Να εξασκηθούν στην έκφραση συναισθημάτων.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Κάνετε μία σύνδεση με την προηγούμενη συνάντηση και αναγερθείτε στο θέμα που θα συζητηθεί σε αυτή τη συνάντηση. Προσπαθήστε να μιλήσετε για τα φαινόμενα συγκρούσεων αναφέροντας ότι είναι αναπόφευκτα στην ανθρώπινη επικοινωνία. Σημασία έχει ο τρόπος διαχείρισης μιας σύγκρουσης.

ΥΛΙΚΑ ΠΟΥ ΘΑ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΘΟΥΝ

Χαρτιά A4
Στυλό
Μαρκαδόροι

ΟΔΗΓΙΕΣ ΑΣΚΗΣΗΣ

Δίνετε ένα σενάριο στα μέλη που περιλαμβάνει 2 ή 3 διαφορετικά άτομα που διαφωνούν πάνω σε ένα θέμα, για παράδειγμα:

«Ο Γιάννης (12 ετών) γύρισε πολύ θυμωμένος από το σχολείο γιατί η καθηγήτρια των αγγλικών τον έβγαλε έξω από την τάξη και δεν του έδωσε τη δυνατότητα να γράψει σε ένα πρόχειρο διαγώνισμα. Η μητέρα του αρχικά τον ακούει, στη συνέχεια θυμώνει και εκείνη και πηγαίνει την επόμενη μέρα στο σχολείο να βρει την καθηγήτρια. Η καθηγήτρια είπε ότιμίλαγε, ότι του έκανε παρατήρηση και αναγκάστηκε να τον βγάλει έξω γιατί της μίλησε προσβλητικά».

Χρόνος 20΄

Χωριστείτε σε 3 ομάδες.

Η μία ομάδα είναι ο Γιάννης. Η δεύτερη ομάδα είναι η μητέρα του Γιάννη. Η τρίτη ομάδα είναι η καθηγήτρια. Γράψτε σε ένα φύλλο χαρτί η κάθε ομάδα τι σκέφτεται και πώς νιώθει το άτομο που εκπροσωπεί η ομάδα (η πρώτη ομάδα για το Γιάννη κοκ.).

Έχετε 20 λεπτά στη διάθεσή σας.

Χρόνος 10΄

Αφού ολοκληρώσουν όλες οι ομάδες, ένας εκπρόσωπος από κάθε ομάδα διαβάζει τι έγραψε η ομάδα (πρώτα ο Γιάννης, ύστερα η μητέρα, τέλος η καθηγήτρια).

Τώρα που ακούσατε τις σκέψεις και τα συναισθήματα των άλλων ομάδων, γράψτε πάλι τι σκέφτεστε και τι νιώθετε.

Έχετε 10 λεπτά στη διάθεσή σας.

Χρόνος 20'

Ένας εκπρόσωπος από κάθε ομάδα να διαβάσει τι έγραψε η ομάδα (πρώτα ο Γιάννης, ύστερα η μητέρα, τέλος η καθηγήτρια).

Πώς νιώθετε έπειτα από αυτά που ακούσατε;

Τα μέλη μιλούν καθένα για τα συναισθήματά του.

ΣΥΝΟΨΗ-ΚΛΕΙΣΙΜΟ (Διάρκεια 10')

Είναι σημαντικό να μπορούμε να μιλούμε στη θέση του άλλου.

Είναι σημαντικό να μπορούμε να εκφράσουμε πρώτα το συναίσθημα που νιώθουμε.

Είναι σημαντικό να μπορούμε να επικοινωνούμε δυαδικά και να ωθούμε τα άτομα να εκφράσουν ευθέως τι σκέφτονται και νιώθουν και όχι μέσω τρίτων (τριγωνοποιήσεις στην οικογένεια, στο σχολείο κ.λπ.).

Διάρκεια άσκησης : 60 λεπτά

Από ποιους μπορεί να χρησιμοποιηθεί η άσκηση, ανάλογα βέβαια με τη θεματολογία που επιλέγουν:

- Σύμβουλο στη Συμβουλευτική Γονέων
- Σύμβουλο στα ΣΔΕ
- Σύμβουλο Σταδιοδρομίας.

ΑΣΚΗΣΗ 5. Ο ΕΑΥΤΟΣ ΜΟΥ

ΣΤΟΧΟΙ

- Να συνειδητοποιήσουν ότι είναι άτομα μοναδικά και ξεχωριστά αναγνωρίζοντας τις δυνατότητες και τις ικανότητές τους.
- Να ενισχύσουν την αυτοεκτίμηση και αυτοπεποίθησή τους μέσα από τις δεξιότητές τους.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Χρόνος 10'

Καθένας έχει τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, τις ικανότητες και δεξιότητες, τις επιθυμίες και τα όνειρά του. Κάθε ανθρώπινο ον είναι διαφορετική ύπαρξη από κάθε άλλη.

ΥΛΙΚΑ ΠΟΥ ΘΑ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΘΟΥΝ

Χαρτιά Α4

Μαρκαδόροι

ΟΔΗΓΙΕΣ ΑΣΚΗΣΗΣ

Χρόνος 20'

Κάθε ένας από εσάς θα παρουσιάσει σε ένα φύλλο χαρτί τον εαυτό του, πράγματα που τον αντιπροσωπεύουν, τι κάνει καλά, τι δεν κάνει καλά, ποια είναι τα θετικά του στοιχεία, τα αγαπημένα του πρόσωπα, τα αγαπημένα του μέρη, οι αγαπημένες του συνήθειες, τα όνειρά του, γιατί νομίζει ότι τον αγαπούν οι άλλοι.

Έχετε 20' στη διάθεσή σας.
Αφού ολοκληρώσουν όλοι την άσκηση:
Χρόνος 20'

Χωριστείτε σε ζευγάρια:
Μιλήστε για τον εαυτό σας στο ζευγάρι σας.
Το ζευγάρι σας θα προσπαθήσει να κάνει ένα σύντομο βιογραφικό σας με τα δυνατά σας σημεία.
Έχετε 20'

Αφού ολοκληρώσουν όλοι την άσκηση:
Χρόνος 10'

Καλέστε τα μέλη να καθίσουν στο μεγάλο κύκλο και συζητήστε:

- Σας άρεσε αυτό που κάναμε;
- Πώς νιώθετε με τον εαυτό σας;
- Τι θα θέλατε να πείτε στην ομάδα μετά την άσκηση αυτή;

ΣΥΝΟΨΗ-ΚΛΕΙΣΙΜΟ Χρόνος 10'

- Τα συναισθήματα που νιώθουμε για τον εαυτό μας επηρεάζουν τη συμπεριφορά μας, τις πράξεις και τους στόχους μας.
- Συζητήστε για την εικόνα του εαυτού, τον πραγματικό εαυτό, τον κοινωνικό εαυτό, τον ιδανικό εαυτό.
- Συνδέστε τις παραπάνω έννοιες με την οικογένεια, το σχολείο και τον επαγγελματικό χώρο.

Διάρκεια άσκησης: 70'

Από ποιους μπορεί να χρησιμοποιηθεί η άσκηση, ανάλογα βέβαια με τη θεματολογία που επιλέγουν:

- Σύμβουλο στη Συμβουλευτική Γονέων
- Σύμβουλο στα ΣΔΕ
- Σύμβουλο Σταδιοδρομίας.

ΑΣΚΗΣΗ 6: ΕΠΙΛΥΣΗ ΔΙΑΦΩΝΙΩΝ

ΣΤΟΧΟΙ

- Να εντοπίσουν και να αναλογιστούν τους τρόπους με τους οποίους αντιδρούν στις καθημερινές διαφωνίες με άλλα άτομα.
- Να καταλάβουν ότι εκτός από το θυμό, την προσβολή, την υποταγή, υπάρχουν πολλοί άλλοι τρόποι επίλυσης των διαφωνιών.
- Να ελέγξουν τις παρορμητικές αντιδράσεις τους σε καταστάσεις πίεσης.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Χρόνος 10'

Στη συνάντηση αυτή θα προσπαθήσουμε να μάθουμε πώς μπορούμε

να επιλύουμε με διαφορετικούς τρόπους τις διαφωνίες μας με τους άλλους ανθρώπους, οι οποίες πολλές φορές μας απομακρύνουν, μας στεναχωρούν, μας κάνουν να διακόπτουμε βίαια μια φιλία ή κοινωνική επαφή.

Θα προσπαθήσουμε να εντοπίσουμε τι κάνουμε εμείς, όταν έχουμε μια έντονη σύγκρουση ή διαφωνία με κάποιο άλλο άτομο και τι θα μπορούσαμε να κάνουμε διαφορετικό;

ΥΛΙΚΑ ΠΟΥ ΘΑ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΘΟΥΝ

Χαρτιά A4

Στυλό

ΟΔΗΓΙΕΣ ΑΣΚΗΣΗΣ

Χρόνος 20΄

Χωριστείτε σε ομάδες των τριών ατόμων

Με τη μέθοδο του «καταιγισμού ιδεών» (brain storming) γράψτε σε ένα χαρτί όσους περισσότερους λόγους διαφωνίας σας έρχονται στο νου.

Χρόνος 10΄

Στο μεγάλο κύκλο κάθε ομάδα αναφέρει όλες τις απαντήσεις της, τις οποίες ο σύμβουλος/συντονιστής γράφει σε ένα μεγάλο χαρτόνι ή στον πίνακα.

Στη συνέχεια χωριστείτε σε δυάδες.

Χρόνος 20΄

Διαλέξτε ένα λόγο διαφωνίας από το χαρτόνι. Παίξτε σε ρόλους τη διαφωνία που έχετε διαλέξει. Προσπαθήστε να βρείτε έναν άλλο τρόπο επίλυσης της διαφωνίας.

Χρόνος 20΄

Στο μεγάλο κύκλο να μιλήσει κάθε ζευγάρι και να πει τι έπαιξε. Πώς ένιωσαν στην πρώτη περίπτωση που διαφωνούσαν και πώς ένιωσαν στη συνέχεια μετά την εναλλακτική που βρήκαν;

ΣΥΝΟΨΗ-ΚΛΕΙΣΙΜΟ

Χρόνος 10΄

Να συζητηθεί τι τους άρεσε και τι τους δυσκόλεψε στις παραπάνω δραστηριότητες.

Να εκφράσουν τα συναισθήματά τους.

Σύνοψη για τη σημασία που έχει η εξεύρεση εναλλακτικών τρόπων επικοινωνίας και ο έλεγχος των παρορμητικών αντιδράσεων.

Διάρκεια άσκησης: 90 λεπτά

Από ποιους μπορεί να χρησιμοποιηθεί η άσκηση, ανάλογα βέβαια με τη θεματολογία που επιλέγουν:

- Σύμβουλο στη Συμβουλευτική Γονέων
- Σύμβουλο στα ΣΔΕ

- Σύμβουλο Σταδιοδρομίας.

ΑΣΚΗΣΗ 7: ΜΠΡΟΣΤΑ ΣΕ ΜΙΑ ΜΕΓΑΛΗ ΑΛΛΑΓΗ

Αυτή η άσκηση μπορεί να προσαρμοστεί ανάλογα με τη θεματολογία που έχει επιλέξει ο συντονιστής. Για παράδειγμα στη Συμβουλευτική Γονέων η αλλαγή μπορεί να είναι η είσοδος του παιδιού στο σχολείο, η αποχώρηση του παιδιού από το σπίτι για σπουδές, ο στρατός, μία μετακόμιση, ένα διαζύγιο κ.λπ. Στα ΣΔΕ η αλλαγή μπορεί να είναι η είσοδος των εκπαιδευομένων στο σχολικό πλαίσιο, η είσοδος στην αγορά εργασίας κ.λπ.

ΣΤΟΧΟΙ

- Να εκφραστεί η αγωνία και ο φόβος για την αλλαγή.
- Να μπορέσουν να δουν και τα θετικά στοιχεία σε μια αλλαγή.
- Να προετοιμαστούν για την αλλαγή αυτή διερευνώντας και παίρνοντας πληροφορίες, εστιάζοντας στα εφόδια που οι ίδιοι έχουν για να την αντιμετωπίσουν με επιτυχία.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Χρόνος 10΄

Πολύ συχνά στην πορεία της ζωής μας ερχόμαστε αντιμέτωποι με ξαφνικές αλλαγές ή ακόμα και με προγραμματισμένες αλλαγές τις οποίες δεν είμαστε έτοιμοι να αντιμετωπίσουμε.

Κάθε αλλαγή κρύβει αγωνία, φόβο για το καινούριο, κρύβει όμως και πολλά πλεονεκτήματα τα οποία στην αρχή δυσκολευόμαστε να δούμε.

Σήμερα θα προσπαθήσουμε να διερευνήσουμε τι σημαίνει για εμάς αυτή η αλλαγή και πώς μπορούμε να βοηθηθούμε στη μετάβαση αυτή.

ΥΛΙΚΑ ΠΟΥ ΘΑ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΘΟΥΝ

Χαρτιά A4

Στυλό

Μαρκαδόροι

Ένα μεγάλο χαρτόνι

ΟΔΗΓΙΕΣ ΑΣΚΗΣΗΣ

Χρόνος 10΄

Επιλέξτε μια ακροστιχίδα με τη λέξη της μεγάλης αλλαγής (π.χ. ΣΧΟΛΕΙΟ, ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ, ΜΕΤΑΚΟΜΙΣΗ, ΓΟΝΙΟΣ κοκ.).

Ατομικά κάθε μέλος της ομάδας γράφει τη δική του ακροστιχίδα με λέξεις που εκφράζουν τι σημαίνει γι' αυτό η αλλαγή. Π.χ. για τη λέξη ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ:

Ευχαρίστηση

Προσδοκία

Αλλαγή

Γέλιο

Γαλήνη

Ε...
Λ...
Μ...
Α...

Χρόνος 20΄

Στη συνέχεια σχηματίστε ομάδες των τεσσάρων ατόμων και αφού διαβάσετε τις ακροστιχίδες σας, φτιάξτε μία κοινή ακροστιχίδα για κάθε ομάδα και βάλτε δίπλα σε κάθε λέξη μία ζωγραφιά, ένα σύμβολο, ένα τραγούδι.

Χρόνος 20΄

Στη μεγάλη ομάδα παρουσιάστε τις ακροστιχίδες των μικρών ομάδων. Κολλήστε τα έργα των ομάδων στον τοίχο ή σε πίνακα.

ΣΥΝΟΨΗ- ΚΛΕΙΣΙΜΟ

Χρόνος 10΄

Πώς νιώθουν βλέποντας την αλλαγή από το πρίσμα των διαφορετικών οπτικών.

Ποια συναισθήματα τους γεννήθηκαν, αφού τελείωσαν τις παραπάνω δραστηριότητες.

Διάρκεια άσκησης: 60΄

Από ποιους μπορεί να χρησιμοποιηθεί η άσκηση, ανάλογα βέβαια με τη θεματολογία που επιλέγουν:

- Σύμβουλο στη Συμβουλευτική Γονέων
- Σύμβουλο στα ΣΔΕ
- Σύμβουλο Σταδιοδρομίας.

ΑΣΚΗΣΗ 8. ΦΤΙΑΧΝΩ ΤΟ ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΜΟΥ

ΣΤΟΧΟΙ

- Να μάθουν τα άτομα να παρουσιάζουν τον εαυτό τους.
- Να μάθουν να εστιάζουν στα θετικά τους στοιχεία.
- Να μάθουν να αναδεικνύουν πολλές πλευρές του εαυτού τους.

ΥΛΙΚΑ ΠΟΥ ΘΑ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΘΟΥΝ

Χαρτιά Α4
Στυλό

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Χρόνος 10΄

Στη διεκδίκηση μιας εργασίας παίζει σημαντικό ρόλο ο τρόπος που παρουσιάζουμε τον εαυτό μας.

Στη σημερινή συνάντηση θα μάθουμε πώς γράφουμε ένα βιογραφικό για να διεκδικήσουμε μια θέση.

ΟΔΗΓΙΕΣ ΑΣΚΗΣΗΣ

Χωριστείτε σε 3 ομάδες.

Χρόνος 20΄

Συζητήστε για τα σημαντικά στοιχεία παρουσίασης του εαυτού σας σε ένα βιογραφικό.

Χρόνος 20΄

Στη μεγάλη ομάδα λέτε τις ιδέες σας.

Ο σύμβουλος/συντονιστής δείχνει ένα υπόδειγμα βιογραφικού.

Χρόνος 20΄

Κάθε άτομο παρουσιάζει τον εαυτό του σύμφωνα με το υπόδειγμα του συντονιστή.

Στη μεγάλη ομάδα, όσοι θέλουν, διαβάζουν τα βιογραφικά τους.

ΣΥΝΟΨΗ-ΚΛΕΙΣΙΜΟ

- Ο τρόπος που συντάσσουμε το βιογραφικό μας είναι η πρώτη εντύπωση για μια πιθανή προοπτική εξεύρεση εργασίας.

- Συζητήστε πώς νιώθουν τα άτομα μετά τη σύνταξη του βιογραφικού τους.

- Τι τους άρεσε από τη σημερινή συνάντηση, τι τους δυσκόλεψε;

Διάρκεια άσκησης: 70΄

Από ποιους μπορεί να χρησιμοποιηθεί η άσκηση:

Σύμβουλο Σταδιοδρομίας στα ΣΔΕ.

ΑΣΚΗΣΗ 9: ΠΩΣ ΜΠΟΡΩ ΝΑ ΒΡΩ ΜΙΑ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΣΤΟΧΟΙ

- Να μάθουν τα άτομα να ψάχνουν με πολλούς διαφορετικούς τρόπους εργασία.
- Να μάθουν να εκφράζουν το αίτημά τους.
- Να μάθουν να ενημερώνονται για τις τρέχουσες επαγγελματικές εξελίξεις.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Χρόνος 10΄

Η εξεύρεση εργασίας προϋποθέτει πολλούς και διαφορετικούς τρόπους διερεύνησης.

Στη σημερινή συνάντηση θα μάθουμε πώς μπορούμε να ψάχνουμε για καινούριες θέσεις εργασίας (εφημερίδες, περιοδικά, διαδίκτυο, δίκτυο φίλων, συγγενών κ.λπ.).

ΟΔΗΓΙΕΣ ΑΣΚΗΣΗΣ

Χρόνος 10΄

Χωριστείτε σε ζευγάρια και σκεφτείτε πολλούς διαφορετικούς τρόπους εξεύρεσης εργασίας.

Χρόνος 20΄

Στη μεγάλη ομάδα παρουσιάστε τις απαντήσεις σας και φτιάξτε σε ένα μεγάλο χαρτόνι όλους τους τρόπους.

(Αν υπάρχει η δυνατότητα, μπορεί ο συντονιστής σύμβουλος σταδιοδρομίας να τους ωθήσει να ψάξουν στο διαδίκτυο ή σε εφημερίδα κ.λπ.).

ΣΥΝΟΨΗ-ΚΛΕΙΣΙΜΟ (10΄)

- Τι σας άρεσε, τι σας δυσκόλεψε από την άσκηση που κάναμε;

- Τα άτομα μπορούν να πάρουν άσκηση για το σπίτι να ψάξουν μία εργασία που τους ενδιαφέρει και να συντάξουν ένα βιογραφικό γι' αυτή. Την επόμενη φορά διαβάζουν στην ομάδα τις απαντήσεις τους.

Διάρκεια άσκησης: 50΄

Από ποιους μπορεί να χρησιμοποιηθεί η άσκηση, ανάλογα βέβαια με τη θεματολογία που επιλέγουν:

Σύμβουλο Σταδιοδρομίας στα ΣΔΕ.

ΑΣΚΗΣΗ 10: ΑΠΟΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ

ΣΤΟΧΟΙ

- Να μπου οι συμμετέχοντες στη διαδικασία να αποχαιρετούν κάποιον ή κάτι.
- Να συνειδητοποιήσουν ότι ένας αποχαιρετισμός προξενεί διαφορετικά και πολλές φορές ανάμικτα συναισθήματα.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Χρόνος 10΄

Στην πορεία της ζωής μας πολύ συχνά ερχόμαστε αντιμέτωποι με αποχαιρετισμούς και απώλειες που μας προξενούν συναισθήματα χαράς, θλίψης κ.ά.

ΥΛΙΚΑ ΠΟΥ ΘΑ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΘΟΥΝ

Χαρτιά Α4

Μαρκαδόροι

ΟΔΗΓΙΕΣ ΑΣΚΗΣΗΣ

Χρόνος 20΄

Ζωγραφίστε σε ένα χαρτί τους σημαντικούς σταθμούς στην πορεία που είχατε μέσα στην ομάδα αυτή.

Χρόνος 20΄

Στη μεγάλη ομάδα παρουσιάστε τις ζωγραφιές σας. Μιλήστε για αυτές.

ΣΥΝΟΨΗ-ΚΛΕΙΣΙΜΟ (10΄)

- Πώς νιώθετε τώρα που κλείνει αυτή η ομάδα;
- Ο σύμβουλος/συντονιστής μιλάει και αυτός για τα δικά του συναισθήματα και κάνει έναν σύντομο απολογισμό της ομάδας.

Διάρκεια άσκησης: 60΄

Από ποιους μπορεί να χρησιμοποιηθεί η άσκηση, ανάλογα βέβαια με τη θεματολογία που επιλέγουν:

- Σύμβουλο στη Συμβουλευτική Γονέων
- Σύμβουλο στα ΣΔΕ
- Σύμβουλο Σταδιοδρομίας.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αρχοντάκη, Ζ. & Φιλίππου Δ. (2003). 205 βιωματικές ασκήσεις για εμπύχωση ομάδων ψυχοθεραπείας, κοινωνικής εργασίας, εκπαίδευσης. Αθήνα: Εκδ. Καστανιώτης.

Γεώργας, Δ. (1995). Κοινωνική Ψυχολογία (Τόμος Α΄- Τόμος Β΄). Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Γιώτσα, Α. (2005). Η σημασία των βιωματικών ασκήσεων για την ανάπτυξη της δυναμικής της ομάδας στο πρόγραμμα «Σχολείο και Οικογένεια». Ανακοίνωση στο 10ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχολογικής Έρευνας, Ιωάννινα.

Γιώτσα, Α. (2007). Η Σημασία των Βιωματικών Ασκήσεων Για την Ανάπτυξη της Δυναμικής της Ομάδας στις Ομάδες Συμβουλευτικής Γονέων. Πρακτικά Πανελληνίου Επιστημονικού Συνεδρίου με Διεθνή Συμμετοχή «Σχολές Γονέων: Μαζί με τα παιδιά μας». Καμένα Βούρλα, Ελλάδα, 11-12 Μαΐου 2007, σελ. 127-133.

Γιώτσα, Α., Ζεργιώτης, Α. (2007). Ομάδες Σχολών Γονέων. Προσδοκίες γονέων και ανάπτυξη της δυναμικής της ομάδας. Στο Συμβουλευτική Ψυχολογία: Σύγχρονες Προσεγγίσεις (Επιμ.Μ. Μαλικιώση-Λοϊζου). Αθήνα: Εκδόσεις Ατραπός.

Hogg, M.A. & Vaughan, G.M. (2010). Κοινωνική Ψυχολογία. Επιμέλεια: Α. Χατζή. Αθήνα; Εκδόσεις Gutenberg.

Κοκκινάκη, Φ. (2005). Κοινωνική Ψυχολογία. Τυπωθήτω-Γιώργος Δαρδανός.

Κόκκος, Α. (2007). Οι εκπαιδευτικές τεχνικές. Στο Εκπαιδευτικό Υλικό για τους εκπαιδευτές θεωρητικής κατάρτισης. Τόμος 1. Αθήνα: Εθνικό Κέντρο Πιστοποίησης Συνεχιζόμενης Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΕκεΠις).

Κορδούτης, Π. & Παυλόπουλος, Β. (2006). Πεδία έρευνας στην

Κοινωνική Ψυχολογία. Αθήνα: Ατραπός.

Μουμουλίδου, Μ.& Ρεκαλίδου, Γ. (2010). Μικρές ομάδες στην εκπαίδευση. Αθήνα: Τυπωθήτω- Γιώργος Δαρδανός.

Υalom, I. (2006). Θεωρία και πράξη της ομαδικής ψυχοθεραπείας (Μτφ. Ε. Ανδριτσάνου, Δ. Κακατσάκη). Αθήνα: Εκδόσεις Άγρα.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΔΙΑΡΚΟΥΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΕΝΗΛΙΚΩΝ

ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ ΣΤΕΛΕΧΩΝ ΠΑΡΟΧΗΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΔΙΑΡΚΕΙΑΣ 25 ΩΡΩΝ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ
ΑΘΗΝΑ 2010

ISBN: 978-960-98697-3-7

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης